

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu

Jindřichův Hradec

Sociální stratifikace konkrétní kolektivity

Vypracoval: Marek Šuk

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Eliška Novotná, Ph.D.

Rok: 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Sociální stratifikace konkrétní kolektivity“ jsem vypracoval samostatně. Veškerou použitou literaturu a další zdroje, ze kterých jsem čerpal, uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V.....dne.....

.....

podpis

Anotace

Práce se věnuje problematice uspořádání společnosti v městské části Praha-Petrovice a je rozdělena do dvou částí. V teoretické části jsou definovány základní pojmy sociální stratifikace, vysvětlen klasický stratifikační model i současné stratifikační modely, popsána jednotlivá stratifikační kritéria a charakterizováno měření sociální stratifikace. Předmětem praktické části je poskytnutí základních demografických informací o vybrané kolektivitě, popsání metod vybraných pro zpracování praktické části a proces sběru dat. Hlavním výstupem praktické části je analýza a interpretace výsledných dat získaných při terénním šetření a jejich přenesení do stratifikačních modelů pro zvolenou kolektivitu.

Abstract

This work is dedicated to the issue of population and its organization in the Praha-Petrovice district, and is divided into two parts. The theoretical part includes a definition of the social stratification and its basic terms; explanation of the classic stratification model and current stratification models; description of stratification criteria and characteristics of measuring social stratification. The object of the practical part contains a provision of the basic demographic information about the chosen collectivity; description of the methods selected for processing of the practical part and the process of data collecting. The main output is an analysis and presentation of results gained through research and creation of stratification models for the chosen collectivity.

Poděkování

Vedoucí práce paní Mgr. Elišce Novotné Ph.D. za poskytnutí pomoci a odborných rad při vypracovávání mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	7
I. Teoretická část	
1 Sociologie jako věda.....	8
2 Sociální stratifikace	10
2.1 Třídy a stavy.....	10
2.2 Klasický stratifikační model	11
2.3 Současné stratifikační modely.....	14
2.4 Stratifikační kritéria	17
2.5 Měření a kritika sociální stratifikace.....	18
3 Sociální mobilita.....	20
3.1 Směr sociální mobility	20
3.2 Rozsah sociální mobility	22
3.3 Generační sociální mobilita.....	23
II. Praktická část	
4 Základní demografické charakteristiky vybrané kolektivity	24
5 Metody praktické části bakalářské práce.....	29
5.1 Hlavní cíl a dílčí cíle práce.....	29
5.2 Metodika a nástroje výzkumu	30
5.3 Základní a výběrový soubor	31
5.4 Výzkumné otázky a vytváření škál	32
5.4.1 Vzdělání	33
5.4.2 Povolání	33
5.4.3 Příjem.....	34
5.4.4 Bydlení.....	34
5.4.5 Subjektivní sebezřazení.....	36

6	Sběr dat	37
7	Zpracování, analýza a vyhodnocení získaných dat.....	38
7.1	Vzdělání	38
7.2	Povolání.....	40
7.3	Příjem	42
7.3.1	Výše příjmů.....	42
7.3.2	Zdroje příjmů	43
7.4	Bydlení	45
7.4.1	Právní důvod užívání bytu	45
7.4.2	Přístup k internetu a způsob připojení	46
7.4.3	Spokojenost s velikostí bytu a s jeho vybavením	48
7.5	Sebezařazení.....	51
8	Celkový stratifikační model.....	53
	Závěr	55
	Literatura.....	58
	Přílohy.....	61

Úvod

Hlavním smyslem této bakalářské práce na téma „Sociální stratifikace konkrétní kolektivity“ je pokusit se určit rozvrstvení společnosti v jedné z městských částí hlavního města Prahy, konkrétně městské části Praha-Petrovice.

V Praze žiji od mého narození a přišlo mi jako zajímavý nápad provést určitý druh sociologického výzkumu právě v místě mého trvalého bydliště. Zejména z tohoto důvodu jsem se rozhodl pro bakalářskou práci, jejíž náplní bylo provedení výzkumného šetření, kladení otázek a práce s lidmi. Vzhledem k mým dřívějším pracovním zkušenostem, kde jsem prováděl telefonické dotazování, mě zajímalo, jak takové dotazování vypadá a probíhá i v osobní podobě.

Sociální stratifikace se zabývá uspořádáním společnosti. Opírá se o čtyři hlavní měřitelná kritéria – vzdělání, povolání, příjem a bydlení –, díky kterým si člověk vydobývá své společenské postavení. Teoretickými poznatky na toto téma se zabývám v teoretické části práce, kde blíže specifikuji pojem sociální stratifikace a s ním spjaté informace, a také pojem sociální mobilita, který je zcela jistě také úzce spojen se společností a s jejím uspořádáním.

Praktická část obsahuje základní demografické charakteristiky městské části Praha-Petrovice, které jsem získal z předběžných výsledků *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, prováděné Českým statistickým úřadem. Nejdůležitější součástí praktické části jsou pak výsledky mého terénního šetření, kde jsem provedl analýzu sesbíraných dat a interpretoval je pomocí kvantitativních ukazatelů absolutních a relativních četností zaznamenaným v tabulkách. Zároveň jsem provedl i jejich grafické znázornění, ze kterých jsem mohl sestavit stratifikační modely pro jednotlivá kritéria.

Terénní šetření jsem uskutečňoval v rámci výběrového vzorku čítajícího 100 respondentů. Respondenti byli vybíráni náhodným výběrem, aby byla zaručena co možná nejlepší reprezentativnost vzorku a jeho možné vztáhnutí a aplikace výsledků na soubor základní, který v mém případě představují obyvatelé ekonomicky aktivní.

I. Teoretická část

1 Sociologie jako věda

Tématem práce samotné je sice sociální stratifikace, ovšem k tomu, abychom pochopili, co sociální stratifikace je nebo čím se zabývá, by bylo vhodné nejprve napsat několik řádků o vědní disciplíně, jejíž podmnožinou je i sociální stratifikace - sociologie.

Proč vlastně sociologie vznikla? Například Keller míní, že: „*Pád zpochybněných jistot tradiční společnosti a zrod nejistých nadějí společnosti moderní byly rozhodujícím podnětem ke vzniku sociologie. Sociologie vzniká jako snaha definovat kontrolní mechanismy nové společnosti, které by byly spolehlivější, než se ukázaly být v případě společnosti tradiční.*“ [6, str. 9]

Sociologie obecně je věda, která zkoumá společnost. Za jednoho ze zakladatelů sociologie bývá někdy považován Arab Ibn Chaldun, který žil ve 14. století. Zkoumal protiklady života města a pouště, a dále se zabýval vývojovými fázemi společnosti či skupinovou soudržností. Vznik sociologie v dnešním slova smyslu ovšem bývá situován do období, kdy se začíná industrializovat společnost a roste počet obyvatel, kteří se stěhují do měst.[4]

Formálním zakladatelem sociologie jako vědní disciplíny je Francouz August Comte, který na konci 30. let 19. století vymyslel název uskupením dvou slov latinského původu *societas* = společnost a *logos* = věda.

Předmět sociologie, tedy společnost a s ní spjaté sociální jevy, je znám již od nepaměti a dříve byl zkoumán jak z filosofického hlediska, tak i z teologického hlediska, poněvadž lidé vždy žili v určité formě společnosti nebo společenství. Úvahami nad společností, jejími strukturami a fungováním se tak zabývali již antičtí filosofové Platón nebo Aristotelés, později středověcí a novověcí teologové či myslitelé Tomáš Akvinský, svatý Augustin a Thomas Hobbes. August Comte chtěl zkoumání společnosti oprostit od vazeb na filosofii a náboženství a vytvořit pevnou strukturu a program. Strukturou bylo myšleno rozčlenit obor na sociální statiku (dnešní společnost) a sociální dynamiku (vývoj společnosti), a programovým cílem bylo měnit společnost na základě předvídání již poznáných jevů. Dnes již s Comtovým

pojetím programu sociologie nepracuje, nicméně struktura se zachovala, i když pod jiným označením, a máme tak možnost studovat sociální strukturu a sociální změny.[9]

Společnost je tvořena jednotlivci, přičemž jednotlivci spolu komunikují, přicházejí do styku, a každý patří do jiné sféry. Sociologie se ovšem nezabývá procesy, které se dějí v lidech samotných, ale jevy, které lze pozorovat při dění mezi lidmi.[7]

Sociální stratifikace, neboli rozvrstvení společnosti, je jednou z otázek, na které sociologie hledá odpovědi. Zkoumá, jak je společnost uspořádána a jaká jsou kritéria jejího uspořádání. Této problematice se budu věnovat v nadcházejících bodech mé práce.

2 Sociální stratifikace

Sociální stratifikace se snaží najít odpovědi na otázku, jakým způsobem je společnost uspořádána. K tomu, abychom mohli dojít k odpovědi na položenou otázku, musíme nejprve najít vhodné odpovědi k dílčím otázkám - jaká jsou strata ve společnosti, kolik jich je a jak jsou početná, jak se utvářejí, jaké jsou indikátory zařazení do příslušného strata, a také jestli jsou strata nějakým způsobem prostupná, popř. jak? Teorie sociální stratifikace na tyto dílčí otázky odpovídá vytvářením stratifikačních modelů, sestavováním stratifikačních kritérií a mechanismů.[7]

Podle Sekota se pojem sociální stratifikace „...vztahuje k nerovnému rozdělení práv a privilegií, povinností a odpovědnosti, odměn a majetku, moci a vlivu v rámci postavení jednotlivých členů společnosti... Takovéto vymezení však nevyhnutelně aktualizuje řadu dalších klíčových sociologicky relevantních pojmů, jako jsou společenské třídy, vrstvy, kasty, stavy.“[11, str. 62]

2.1 Třídy a stavy

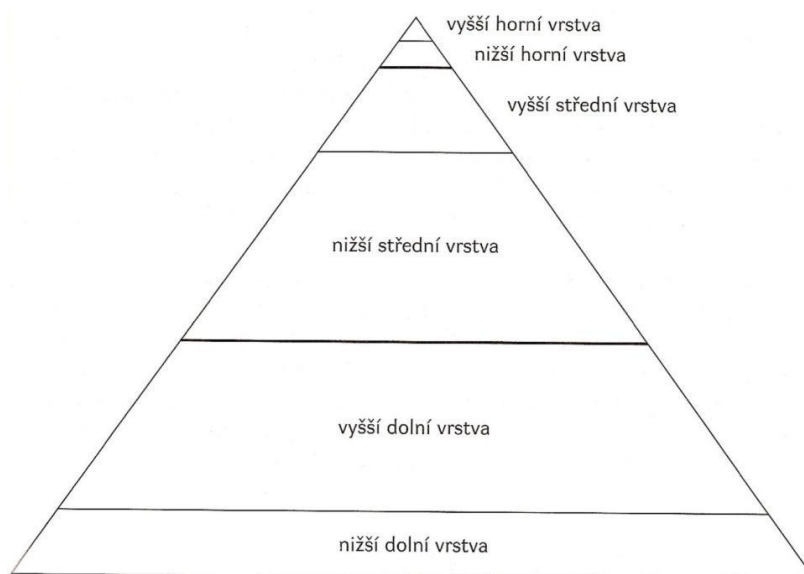
První sociologické úvahy o tom, jak je společnost uspořádána, patří Karlu Marxovi, který přišel s teorií třídní společnosti. Za stěžejní bod svých studií považoval období po průmyslové revoluci, kde práce a výroba hrály významnou roli. Podle Marxových závěrů existují ve společnosti vždy dvě třídy - třída vládnoucích a třída těch, kteří jsou ovládáni. Členové vládnoucí třídy mají ve své moci výrobní prostředky, díky kterým ovládají a vykořisťují členy druhé třídy. Zdrojem bohatství je vlastnění oněch výrobních prostředků a třídy se tedy odlišují rozdílným ekonomickým postavením. Karl Marx tedy uvažoval pouze o ekonomickém řádu, s čímž nesouhlasil sociolog Max Weber, který Marxovu pojetí vyčítal opomenutí dalších sociálních řádů - právního a sociálního. On sám považoval právní řád a sociální řád za neméně významné, než řád ekonomický, neboť v každém z těchto řádů zaujímá jedinec jiné postavení a celkové uspořádání společnosti je dáno situací ve všech třech řádech dohromady.[7]

Alternativou k Marxově teorii tříd byla stratifikační koncepce, kde Max Weber hovořil a statusové hierarchii. „*Status je místem člověka na společenském žebříčku. Společnost je pak rozvrstvena (stratifikována) na horní, střední a dolní vrstvy (eventuálně jemněji, např. „vyšší střední“ ...) podle mnoha hledisek... Vrstva je pak chápána jako velká skupina lidí se stejným postavením ve statkové hierarchii (podle sledovaných hledisek), kterým se od jiných liší.*“ [3, str. 59]

2.2 Klasický stratifikační model

Americký sociolog W. L. Warner se ve 40. letech 20. století zabýval vlivem a jeho rozdělením v rámci malého města a výsledkem zjistil, že nejen nejbohatší lidé mohou mít vysoký sociální status. Warner došel postupem času ke čtyřem základním kritériím, která s vysokou mírou spolehlivosti udávala obraz o míře vlivu. Těmito kritérii byly bydlení, adresa, příjem a zaměstnání. Byla zde i jiná kritéria, ovšem ne tolik významná (rodina, aktivity, záliby). Uvažování a myšlenky tohoto amerického sociologa vedly k vytvoření stratifikačního modelu, který našel později uplatnění zejména pro větší města v USA a po přenesení do Evropy vyústil v zavedení klasického stratifikačního modelu. Jedná se o model znázorněný na obrázku (viz níže) o třech základních vrstvách (horní, střední, dolní), kde každá z vrstev je ještě dále rozdělena na vrstvu vyšší a vrstvu nižší.[7]

Obrázek č. 1: Klasický stratifikační model

Zdroj:[7]

Nyní se podíváme, jak jsou popisovány jednotlivé vrstvy modelu a jaké procentuální zastoupení měla každá vrstva na základě průzkumu americké společnosti. Průzkum prováděl nejprve ve 40. letech 20. století Warner, v 70. letech 20. století na něj navázal a výsledky aktualizoval R. P. Coleman.

Vyšší horní vrstva

Do této vrstvy patří ta část společnosti, která žije po několik generací stejným způsobem života. Členové mají nejvyšší možné a nejprestižnější vzdělání, nemusí pracovat, jelikož bohatství se dědí z generace na generaci. Základem je znalost rodinné historie a patřičná hrdost na historii jména.

Ve 40. letech se do této vrstvy řadila (dle Warnera) 2% americké populace, v 70. letech (dle Coleman) už pouhé 1%.[7]

Nižší horní vrstva

Do nižší horní vrstvy patří ti, kterým se během svého života povedl takový sociální vzestup, díky kterému si jedinci mohou dovolit vyšší spotřebu a především zajistit to nejlepší pro svoje potomky (prestižní vzdělání, apod.). Povoláním sem řadíme průmyslníky, pracovníky vykonávající svobodná povolání nebo lidi pracující ve finančním sektoru.

Podle průzkumu ze 40. let spadala do této vrstvy 3% populace Američanů a v 70. letech 2%.[7]

Vyšší střední vrstva

Vyšší střední vrstva znamená příjemný způsob života, kde jedinec netrpí materiálními nedostatky, může si dovolit i vyšší spotřebu, cestovat nebo částečně zajistit svoje potomky. Zástupci této vrstvy absolvovali kvalitní vzdělání, což jim později pomohlo v růstu kariéry, na které intenzivně pracovali. Z povolání bychom sem mohli zařadit některé pracovníky vykonávající svobodná povolání, úspěšné obchodníky nebo akademiky.

Na základě Warnerova průzkumu do této vrstvy populace patřilo ve 40. letech 10% americké populace, v 70% z výsledků Coleman již 12%.[7]

Nižší střední vrstva

Do této vrstvy spadají lidé pracovití a konzervativní, se středním vzděláním. Životní situace jim neumožňuje spotřebovávat více, než si mohou dovolit, a tak raději spoří. Patří sem nižší úředníci, menší obchodníci či řemeslníci.

Ve 40. letech se do této vrstvy řadilo dle Warnera 30% populace, v 70. letech pak dle Colemana 32% Američanů.[7]

Vyšší dolní vrstva

Vyšší dolní vrstva je především doménou dělníků a řemeslníků, kteří žijí z měsíčních příjmů, mají menší spotřebu a nemají možnost si něco z výdělku naspořit. Většinou se jedná o lidi vyučené nebo zaškolené.

Tato vrstva modelu byla na základě průzkumů provedených Warnerem a Colemanem nejvíce zastoupena jak ve 40. letech (40% populace), tak i v 70. letech (38% populace).[7]

Nižší dolní vrstva

Do nejnižší vrstvy modelu patří lidé nepřizpůsobiví, bez jakéhokoliv vzdělání nebo kvalifikace, kteří jsou závislí na pomoci státu (ve formě sociálních dávek) nebo druhých. Jejich příjmy nejsou stálé, protože nevykonávají ani žádné povolání. Zpravidla ani nemají pevnou střechu nad hlavou nebo se sdružují v opuštěných či znečištěných příbytcích. Na pomyslném dně této vrstvy se vyčleňuje tzv. spodina, kterou tvoří ti lidé, jejichž úroveň začlenění do společnosti či chápání světa je tak nízká, že se neumí postarat ani o sebe samého.

Z výsledku Warnera vyplývá, že ve 40. letech tato vrstva pokrývala 15% populace USA. Navazujícím průzkumem Colemana v 70. letech vyplynulo, že číslo vzrostlo na 16%, přičemž autor si dovolil ještě rozdělit populaci na lepší spodinu (9%) a horší spodinu (7%).[7]

Tímto způsobem tedy W. L. Warner popsal rozvrstvení populace USA ve 40. letech 20. století (a následně R. P. Coleman v 70. letech). Lidé patřící do stejné vrstvy zpravidla žijí obdobným způsobem života, vykonávají podobná nebo alespoň finančně ohodnocená povolání, díky dostatku nebo naopak nedostatku prostředků lze najít i podobu v postojích či zájmech. Je taktéž pochopitelné, že každý, kdo spadá do jakéhokoliv vrstvy modelu, se snaží buď své postavení anebo postavení potomků ve společnosti vylepšit, popřípadě udržet. Střední vrstva modelu je zřejmě nejcitlivější ze všech, poněvadž jí prochází pomyslná hranice,

která celkově rozděluje společnost na vyšší a na nižší. Navíc je nižší střední vrstva významná pro udržení politické stability v zemi, protože její zástupci jsou často zadlužení nebo se zadlužení alespoň obávají.[7]

„Vrstvy jsou sociální kategorie, jejichž počet a hranice jsou výsledkem arbitrárního rozhodnutí. Jsou tak zcela zřetelné a jejich hranice jsou jednoznačně určeny, takže každé individuum lze snadno přiřadit ke konkrétní vrstvě a takto beze zbytku „roztřídit“ veškeré obyvatelstvo (zpravidla ekonomicky aktivní).“ [12, str. 19]

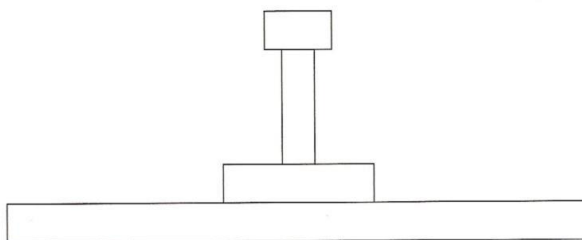
2.3 Současné stratifikační modely

Sociologické výzkumy zabývající se rozvrstvením společnosti od dob Warnera značně pokročily a bylo vytvořeno několik nových typů modelů, které ovšem vycházejí z klasického stratifikačního modelu.

Model A

Model A představuje znázornění totalitní společnosti, v němž největší zastoupení má nejnižší vrstva společnosti. Střední vrstva je zastoupena pouze v malém množství a důsledkem toho je nejisté postavení nejvyšší vrstvy společnosti.[7]

Obrázek č. 2: Model A (totalitní společnost)

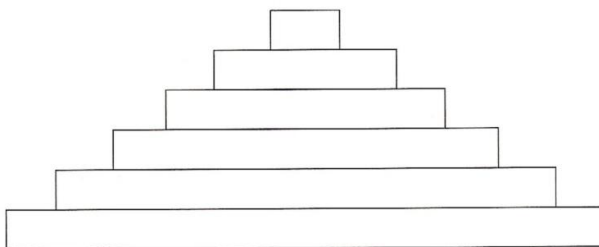

Zdroj:[7]

Model B

Model B vyjadřuje rovnoměrné rozložení vrstev, kde většina je zastoupena na spodním stupínku a menšina na vrchním stupínku pyramidy. Jedná se o klasický, šestivrstevný model.[7]

Obrázek č. 3: Model B (rovnoměrné rozložení)

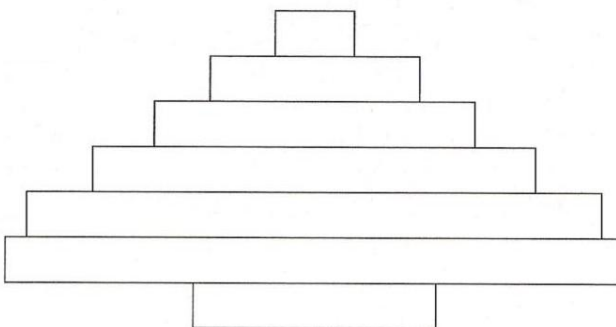

Zdroj:[7]

Model C

Model C vykazuje podobné rozdělení jako model B, tedy klasické, ovšem v tomto případě jsme rozdělili spodní vrstvu ještě dále na spodinu a pravou spodinu. Pravá spodina je nebezpečná z toho důvodu, že ohrožuje míru stability společnosti.[7]

Obrázek č. 4: Model C (rovnoměrné rozložení s rozdělením spodní vrstvy)

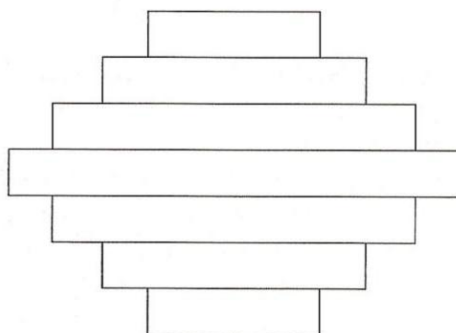

Zdroj:[7]

Model D

Model D představuje zobrazení stabilní společnosti, kde je sociální napětí mezi nejvyššími a nejnižšími vrstvami, které mají přibližně stejně nevelké početní zastoupení, utlumováno prostřednictvím středových vrstev, které mají naopak největší početní zastoupení. Ve společnosti tak dochází k udržování rovnováhy.[7]

Obrázek č. 5: Model D (stabilní společnost)

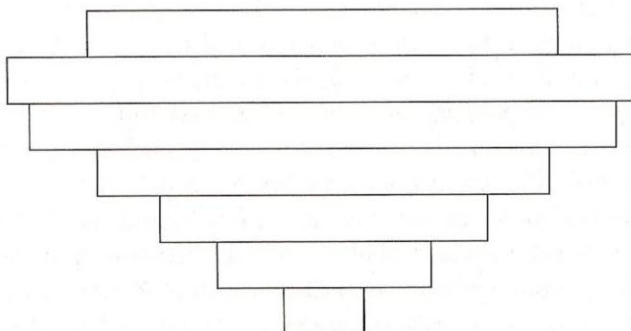

Zdroj:[7]

Model E

Model E bývá považován jako typický pro formu sociálního státu. Největší zastoupení zde mají horní vrstvy, což ovšem podryvá stabilitu společnosti.[7]

Obrázek č. 6: Model E (sociální stát)

Zdroj:[7]

Toto je tedy 5 základních současných stratifikačních modelů společnosti. Je ovšem pravděpodobné, že budoucnost může přinést i nová dělení sociálních vrstev.

„Velmi podstatné změny musíme očekávat v budoucnosti v souvislosti s nebývalým rozvojem nových technologií: tyto technologie změni nejen povahu sociální komunikace, společenského styku, způsoby a formy řízení ekonomiky, bankovníství atd., ale i sociální strukturu a podle některých autorů povedou k tomu, že vznikne nová vrstva „těch nahoře“, kteří budou vysoce kvalifikovaně disponovat novými technologiemi, a „těch dole“ („intelektuariát“, což je slovní variace na klasický proletariát, protože dělba práce se už nebude odehrávat ve sféře manuální, ale intelektuální činnosti). K podobným podstatným změnám povede nepochybně i globalizace, proces, jehož důsledky ještě nedokážeme domyslet, ačkoliv jej pozitivně i negativně již prožíváme jako nezpochybnitelný sociální fakt.“[9, str. 122-123)

2.4 Stratifikační kritéria

Podíváme-li se do historie a vrátíme se konkrétně k myšlení sociologa Maxe Webera, zjistíme, že stratifikace byla koncipována na třech bodech - vlastnictví, prestiži a moci.

Vlastnictví neznamená pouze hmotné statky, ale také životní šance určitého jedince, který je pak schopen prostřednictvím svého bohatství řídit a ovlivňovat druhé. Mít dobrou pověst a úctu druhých znamená prestiž. Za mocné jsou pak považováni ti jedinci, kteří svým jednáním dokážou přesvědčit druhé, aby jednali v jejich zájmu. Být mocný neznamená být zákonitě bohatý. Weber pak říká, že existují tři způsoby moci, jakými může být společnost hierarchicky uspořádána. Těmito způsoby jsou sociální status, třídní moc a politická moc. Sociálním statusem je míněno postavení jedince ve společnosti. Lidé věří, že člověk s vyšším sociálním statusem je jim nadřazený, jelikož má schopnost ovládat a mít tak nad nimi moc. Třídní moc znamená přístup ke zdrojům. Mocenské postavení roste s poptávkou po požadovaném zdroji. Konečně, politickou mocí získává člověk právo na ovlivňování a následné vykonávání pravidel.[4]

Současná stratifikační kritéria jsou ovšem, jak jsem zmínil již dříve v práci, jiná. Základní kritéria pro měření jsou čtyři - vzdělání, povolání, příjem a bydlení.

Prvním kritériem je příjem, kde zvažujeme jeho výši a zdroj. Slouží jako indikátor majetkové situace, která je velice postižitelná. Druhým kritériem je vzdělání, kde sledujeme

výši dosaženého vzdělání a také prestiž instituce, kde jsme dané vzdělání získali. Výše a kvalita vzdělání mohou ovlivnit naše chování ve společnosti, proto slouží jako indikátor postojů či jednání. Třetím kritériem je povolání, které lze považovat za indikátor způsobu života. Posledním základním kritériem je bydlení, tj. kde a v jakém pohodlí žijeme. Bydlení je indikátorem ekonomické situace.[7]

S postupem doby se začaly měnit postoje a požadavky na vzdělání. Ze statistik Becka vyplývá, že v roce 1952 ukončilo své vzdělání základní školou asi 81% dívek a 78% chlapců. V roce 1981 to bylo již 35% dívek a 42% chlapců, což znamená, že během období mezi těmito dvěma roky došlo k nárůstu počtu studentů, kteří se rozhodli absolvovat vyšší školní vzdělání.[2] Dnes je již ve vyspělých zemích takřka samozřejmostí, že student, poté co ukončí základní vzdělání, pokračuje ve studiích na vyšší odborné nebo všeobecné škole. Požadavky současné společnosti pokročily natolik, že stále více mladých usiluje o získání vzdělání nejvyššího na vysokých školách.

„A tak jsou stratifikační kritéria shodná se složkami sociálního statusu a v kontextu stratifikačních modelů vyjadřuje sociální status pozici jednotlivce v nich. Obecněji jde o vztah jednotlivce k bohatství, moci a prestiži.“ [7, str. 82]

Lze tedy říci, že dnes se převážně hovoří o socio-ekonomickém statusu (SES), který označuje míru úcty dostávající se určité pozici ve společnosti.[4]

2.5 Měření a kritika sociální stratifikace

Změřit přesné rozvrstvení společnosti je velice obtížné a často i neodpovídající skutečnosti. K měření se používají tři základní postupy - subjektivní, komparační a objektivní.[7]

Subjektivní postup je postupem nejprimitivnějším, jelikož zařazení lidí do jednotlivých vrstev nevyžaduje prakticky žádnou práci. Záleží na subjektivním pocitu jedince, který se sám zařadí do konkrétní vrstvy, která nejpravděpodobněji vyhovuje jeho vnitřním pocitům a životní situaci. Výhodou tohoto postupu je tedy nenáročnost, na druhou stranu musíme brát zřetel na fakt, že většina lidí sama sebe zařazuje do střední vrstvy, a tudíž hrozí riziko nevalidních výsledků.

Komparační postup je vhodný provádět především v místech s nižší hustotou zalidnění nebo v rámci menší sociální skupiny. Tento postup je založen na metodě porovnávání, kde

lidé zařadí svoje známé do stratifikačního modelu a následně porovnají výsledky ve vztahu k jim samotným.

Posledním základním postupem je objektivní postup, při kterém vytváříme bodové škály pro jednotlivá stratifikační kritéria a na základě výsledků jsme schopni zařadit respondenty do jednotlivých vrstev. Musíme zde počítat s pracností při vypracovávání bodových škál, ale na druhou stranu výhodou zůstává možnost zkoumat libovolně velký soubor lidí.

Kritici vyčítají stratifikačním modelům jejich nepříliš vypovídající reálnou hodnotu. V dnešní době se tenduje ke konstruování jednokriteriálních modelů založených na statistických údajích, které berou v potaz pouze jedno ze základních stratifikačních kritérií (například příjem). Práce pouze s jedním kritériem ovšem omezuje skutečnou vypovídací hodnotu modelů.[7]

3 Sociální mobilita

Hovoříme-li o sociální stratifikaci, je nutné vzít v potaz i termín sociální mobilita. Stratifikační kritéria nezůstávají nutně v průběhu života jedince nehybná - mění se ekonomická situace člověka, a tím i jeho sociální pozice. Postavení člověka ve společnosti tak může nabývat nové rozměry posunutím do vyšší vrstvy nebo naopak do nižší vrstvy. Zabýváme-li se tedy pohyby jednotlivých osob v sociálním řádu společnosti, mluvíme o sociální mobilitě.

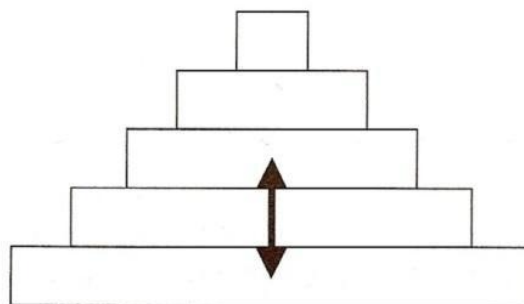
Termín sociální mobilita označuje pohyb aktérů v rámci sociálního rozvrstvení společnosti, jehož cílem je změnit svoji sociální pozici. Sociální mobilita je v některých společnostech rozvinutá více, v některých méně.[6]

Sociální mobilita je ohraničena dvěma krajními stavy. Prvním, ideálním krajním stavem, je tzv. perfektní mobilita, kde existuje rovnost životních šancí. Lidé se neliší v otázce příležitostí, které jim jsou v průběhu života nabídnuty. V této otevřené společnosti si člověk postavení získává v průběhu svého života a není tedy snadné určit jeho životní dráhu jen na základě života jeho rodičů. Druhým krajním stavem je situace imobility, kde neexistuje žádný sociální pohyb. Rozdíly mezi životními příležitostmi jsou maximální. Není možné se pohybovat mezi sociálními třídami, neboť mezi nimi neexistují žádné propusti. V této uzavřené společnosti můžeme snadno určit osud jedince, poněvadž je postaven na základě postavení jeho předků. Režimy západních společností se zpravidla nacházejí mezi těmito dvěma krajními stavy.[5]

3.1 Směr sociální mobility

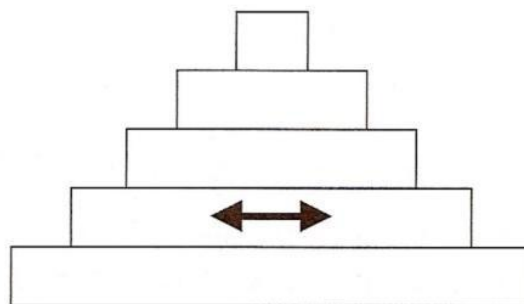
Rozlišujeme dvě kategorie sociální mobility - horizontální a vertikální. Mobilita vertikální znamená změnu sociálního statusu jedince na základě změny sociální pozice. Výsledkem tedy je postoupení do vyšší vrstvy nebo naopak sestoupení do nižší vrstvy v pyramidovém znázornění rozvrstvení společnosti. Pokud došlo ke změně sociální pozice, která ovšem nepřinesla žádnou změnu sociálního statusu, hovoříme o mobilitě horizontální.[7]

Obrázek č. 7: Vertikální mobilita

Zdroj:[7]

Obrázek č. 8: Horizontální mobilita

Zdroj:[7]

Horizontální mobilita bývá někdy mylně zaměňována za migraci. Migrace je fyzickým pohybem v rámci prostoru, kde opouštíte dosavadní prostor (emigrace) a stěhujeme se do prostoru nového (migrace).[7]

Rozdílem mezi horizontální mobilitou a migrací je tedy fyzický pohyb jedince. Pokud se aktér rozhodne změnit zaměstnání (pracovní pozici) v rámci svého domovského města, která ovšem nepřinese žádnou změnu sociálního statusu, jedná se o horizontální mobilitu. Pokud se aktér rozhodne změnit zaměstnání a k tomu navíc i místo svého bydliště, a změna nepřinese změnu sociálního statusu, jedná se o migraci.

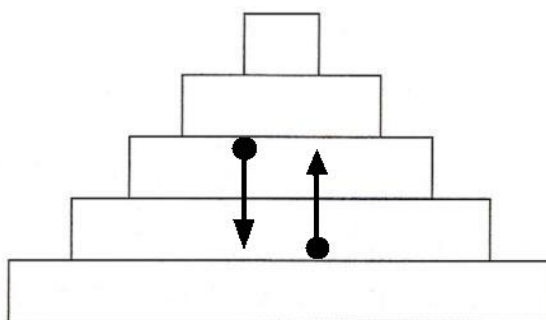
Fenomémem současnosti je bezesporu globalizace. Globalizace mimo jiné zvyšuje míru integrace a tím zvyšuje i naše potenciální možnosti vycestování do nových krajín při hledání lepšího života a zvýšení sociálního statusu. Tato možnost ovšem není ani dnes dostupná každému a stále zde existují kontrolní mechanismy, které mají regulativní funkci.

„Na celé zeměkouli se postupně upouští od vstupních víz. O pasových kontrolách to ale neplatí. Těch je stále třeba - snad více než kdy předtím -, aby urovnávaly zmatek, který by jinak v důsledku zrušení víz nastal... Dnešní kombinace rušení vstupních víz a posilování imigračních kontrolních mechanismů má hluboký symbolický význam... Odkrývá skutečnost, že na nejvyšší stupeň mezi stratifikačními faktory byla dnes pozvednuta „dostupnost globální mobility“.“ [1, str. 105]

3.2 Rozsah sociální mobility

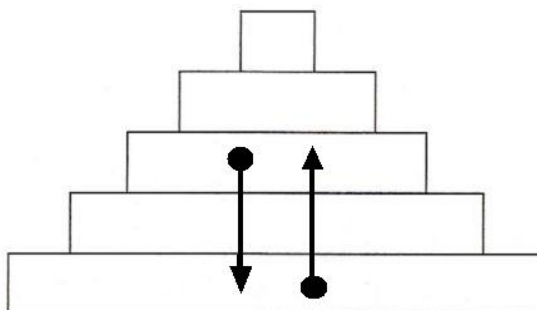
Rozsah sociální mobility nám udává, k jak velké změně sociálního statusu jedince došlo. Pokud došlo při změně k přesunu do vedlejší vrstvy stratifikačního modelu, jedná se o mobilitu na krátké tratě. Pokud je pohyb jedince dynamičtější a přesune se o více než jednu vrstvu modelu, hovoříme o mobilitě na dlouhé tratě.[7]

Obrázek č. 9: Mobilita na krátké tratě

Zdroj:[7]

Obrázek č. 10: Mobilita na dlouhé tratě

Zdroj:[7]

Jak tedy můžeme vypožorovat z předešlých znázornění, tak obě mobility mohou mít vzestupný či sestupný charakter.

V moderních společnostech dochází ke změnám sociálního statusu jen málo, ačkoliv přání mnoha lidí spočívá ve vzestupné mobilitě na dlouhé tratě. Ve skutečnosti dochází především k mobilitě na krátké tratě v obou směrech, pozitivním i negativním. V historii se objevily i případy vládou řízených pozitivních diskriminací (zvýhodnění určité skupiny obyvatelstva) za účelem zvýšení sociálních statusů, ovšem tyto experimenty se mnohdy minuly účinkem. Diskriminovaní se nabízené šance nechopili a raději pokračovali ve způsobu života, jakým žili do té doby - k zamýšlené změně sociálního statusu tedy nedošlo.[7]

3.3 Generační sociální mobilita

Sociologické studie se zabývají především mobilitou vertikální. Podmnožinou vertikální mobility jsou mobility intragenerační a intergenerační.

Intragenerační mobilitou rozumíme kariéru jedince dosaženou v průběhu jeho vlastního života, v rámci jedné generace. Intergenerační mobilita porovnává sociální vzestupy nebo sestupy mezi generacemi v rovině stejného pohlaví, tzn. dědeček-vnuk nebo babička-vnučka.[7]

Vezmeme-li kupříkladu dědečka, který celý svůj život pracoval na poli, a jeho vnuka, který celý svůj dosavadní život pracuje jako IT specialista, a jeho sociální status se jeví jako vyšší, došlo zcela očividně k vzestupné intergenerační mobilitě.

II. Praktická část

4 Základní demografické charakteristiky vybrané kolektivity

Kolektivita, kterou jsem se v mé práci rozhodl zkoumat, se nachází v místě mého trvalého bydliště, na jihovýchodním okraji hlavního města Prahy. Jedná se o městskou část Praha-Petrovice, pro kterou úkoly státní správy vykonává městská část Praha 15, spadající do obvodu Prahy 10.[15]

Obrázek č. 11: Znak městské části Praha-Petrovice

Zdroj:[16]

Základní demografické charakteristiky jsem čerpal z výsledků dat Sčítání lidu, domů a bytů 2011. Výsledky jsou pouze předběžné, vztahující se k datu 26. března 2011, nicméně jelikož nejsou k dispozici žádné novější dostupné údaje, rozhodl jsem se k účelům této práce použít právě tyto dostupné informace. Pro úplnost jsem výsledky zpracoval do tabulek a předběžné výsledky z roku 2011 porovnal s údaji platnými k datu 1. března 2001, tedy s výsledky získanými o 10 let dříve.[18]

Následující tabulky rozčleňují obyvatele městské části Praha-Petrovice dle pohlaví, věku, nejvyššího ukončeného vzdělání a ekonomické aktivity. Další tabulky pak ukazují, kolik se ve vybrané městské části nachází celkem domů podle druhu, obydlených bytů dle právního důvodu jejich užívání a vybavenost bytů počítače s internetem.

Tabulka č. 1: Obyvatelstvo rozčleněné dle pohlaví

		1.3.2001	26.3.2011
Obyvatelstvo celkem		5 990	6 060
z toho	muži	2 910	2 929
	ženy	3 080	3 131

Zdroj:[18]; zpracování vlastní

Z této tabulky vyplývá, že v Praze-Petrovicích se za 10 let celkový počet obyvatel nijak razantněji nezměnil, přírůstek činil 70 osob (19 mužů a 51 žen). Můžeme říci, že zde žije více žen než mužů, a to přibližně o 200.

Tabulka č. 2: Obyvatelstvo rozčleněné dle věkových skupin

			1.3.2001	26.3.2011
Obyvatelstvo celkem			5 990	6 060
z toho ve věku	0 - 14 let	celkem	1 327	832
		muži	692	425
		ženy	635	407
	15 - 64 let	celkem	4 311	4 628
		muži	2 065	2 238
		ženy	2 246	2 390
	65 let a více včetně nezjištěno	celkem	352	600
		muži	153	266
		ženy	199	334

Zdroj:[18]; zpracování vlastní

Z údajů tabulky č. 2 lze vyčíst, že obyvatel ve věkové skupině 0 – 14 let ubylo 495, zatímco obyvatel v dalších dvou skupinách přibýlo. Konkrétně se jedná o 317 obyvatel ve věkové kategorii 15 – 64 let a o 248 obyvatel ve skupině starších 65 let, do které jsou ovšem započítávány i výsledky nezjištěného věku.

Na základě těchto výsledků tedy můžeme soudit, že průměrný věk populace v Praze-Petrovicích se zvýšil a zdejší obyvatelstvo stárne.

Tabulka č. 3: Obyvatelstvo rozčleněné dle nejvyššího ukončeného vzdělání

		1.3.2001	26.3.2011
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let		4 663	5 228
z toho nejvyšší ukončené vzdělání	základní včetně neukončeného	750	617
	střední včetně vyučení (bez maturity)	1 206	1 081
	úplné střední (s maturitou) a vyšší odborné včetně nástavbového	1 689	2 055
	vysokoškolské	914	1 145
	bez vzdělání	7	-

Zdroj:[18]; zpracování vlastní

Z tabulky č. 3 vyplývá, že počet obyvatel starších 15 let se zvýšil o 565. Z kategorií nejvyššího dosaženého vzdělání se počet snížil u skupiny obyvatel, kteří mají základní nebo neukončené vzdělání (132), a střední vzdělání včetně vyučení (125). Naopak počet středoškolsky vzdělaných obyvatel (s maturitou) a obyvatel s vyšším odborným vzděláním včetně nástavbového se zvýšil o 366. Stejně tak se zvýšil i počet vysokoškolsky vzdělaných osob, a to o 231.

Lze tedy usuzovat, že zdejší obyvatelstvo dosahuje vyšší úrovně vzdělanosti, než tomu bylo na přelomu tisíciletí.

Tabulka č. 4: Obyvatelstvo rozčleněné na základě ekonomické aktivity

			1.3.2001	26.3.2011
Obyvatelstvo celkem			5 990	6 060
ekonomicky aktivní			3 320	3 355
v tom	zaměstnaní		3 190	3 152
	z toho	zaměstnanci	2 482	2 459
		zaměstnavatelé	.	106
		osoby pracující na vlastní účet	.	439
	nezaměstnaní		130	203
ekonomicky neaktivní			2 588	2 338

Zdroj:[18]; zpracování vlastní

Z této tabulky můžeme vyčíst, že počet ekonomicky aktivních obyvatel se zvýšil o 35, přičemž počet nezaměstnaných stoupl o 73 osob a počet zaměstnaných se snížil o 38. Počet ekonomicky neaktivních obyvatel pak činí pokles o 250 osob.

V rámci mého průzkumu jsem pracoval pouze s ekonomicky aktivními obyvateli.

Tabulka č. 5: Domy celkem a jejich druh

			1.3.2001	26.3.2011
Domy celkem			383	413
z toho	obydlené		354	378
	v tom	rodinné domy	267	288
		bytové domy	81	86
	neobydlené		29	35

Zdroj:[18]; zpracování vlastní

Tabulka č. 5 ukazuje, kolik se ve vybrané městské části nachází domů celkem, kolik domů je obydlených a v jakém počtu jsou obydlené jednotlivé druhy domů. Počet domů celkem se tedy zvýšil o 30. Obydlených domů je 378, což činí nárůst o 24 oproti roku 2001. Rodinných domů přibýlo 21 a bytových domů 5.

Neobydlených domů přibýlo 6 na celkový počet 35. Do mého šetření jsem zahrnul pouze obydlené domy.

Tabulka č. 6: Obydlené byty dle právního důvodu jejich užívání

		1.3.2001	26.3.2011
Obydlené byty celkem		2 217	2 274
z toho právní důvod užívání bytu	ve vlastním domě	275	285
	v osobním vlastnictví	25	1 233
	nájemní	230	146
	družstevní	1 128	513

Zdroj:[18]; zpracování vlastní

Tabulka č. 6 zahrnuje jednotlivé bytové jednotky v bytových domech a rodinné domy dohromady, a právní důvod jejich užívání. Počet obyvatel žijících ve vlastním domě se zvýšil o 10. Většina obyvatel Prahy-Petrovic ovšem žije na sídlišti, v bytových (panelových) domech. Zatímco v roce 2001 převažoval právní důvod užívání bytu družstevní, v průběhu let dostali obyvatelé příležitost byt odkoupit do osobního vlastnictví, a tudíž se počet družstevních bytů snižoval. V roce 2001 byl počet družstevních bytů 1 128, v roce 2011 již

513. Došlo tedy k poklesu o více než polovinu, konkrétně o 615 bytů. Počet bytů v osobním vlastnictví se naopak zvýšil z pouhých 25 bytů v roce 2001 na 1 233 bytů v roce 2011, což činí nárůst o 1 208 bytů. Vyšší rozdílné číslo je zapříčiněno také důvodem výstavby nových bytových domů, kde byly bytové jednotky automaticky prodávány do osobního vlastnictví. Počet nájemních bytů se pak snížil z 230 bytů na 146 bytů, čili pokles o 84 bytů.

Tabulka č. 7: *Obydlené byty dle vybavenosti počítače s internetem*

		1.3.2001	26.3.2011
Obydlené byty celkem		2 217	2 274
z toho vybavenost počítačem	s internetem	336	1 650
	bez internetu	340	72

Zdroj:[18]; zpracování vlastní

Za tabulky č. 7 lze vyčíst, že obydlých bytů, které disponují počítačem, stouplo z 676 bytů v roce 2001 na 1 722 bytů v roce 2011. Výrazně se také změnil rozdíl mezi byty s počítačem využívajícím internet a byty, kde se internet nevyužívá. V roce 2001 mělo počítač bez připojení 340 bytů, v roce 2011 už jen 72. Počítačů s internetem bylo v roce 2001 334, v roce 2011 již 1 650.

Na základě těchto dat můžeme usuzovat, že většina bytů, které dnes disponují počítačem, jich naprostá většina využívá nějaký druh připojení k internetu.

5 Metody praktické části bakalářské práce

Kapitola metody praktické části bakalářské práce popisuje cíl celé mé bakalářské práce a jeho rozčlenění na dílčí cíle, které zastupují jednotlivá stratifikační kritéria – vzdělání, povolání, příjem a bydlení. Dále charakterizuje metodiku a nástroj zkoumání, které využiji při terénním šetření, a v neposlední řadě i výzkumné otázky, které budou kladeny respondentům.

5.1 Hlavní cíl a dílčí cíle práce

Hlavním cílem práce je zjistit rozvrstvení obyvatelstva podle stratifikačních kritérií v městské části Praha-Petrovice. Dílčí cíle tvoří rozpracované otázky týkající se stratifikačních kritérií. Pro zjednodušení práce jsem se rozhodl pracovat pouze se zjednodušeným třívrstevným modelem (vyšší vrstva, střední vrstva, nižší vrstva), ne s klasickým šestivrstevným, kde se jednotlivé vrstvy ještě dále dělí na vyšší a nižší.

- **Dílčí cíl č. 1:**
Zjistit nejvyšší dosažené vzdělání.
➔ Odpovídá výzkumné otázce č. 1
- **Dílčí cíl č. 2:**
Zjistit prestiž vykonávaného povolání.
➔ Odpovídá výzkumné otázce č. 2
- **Dílčí cíl č. 3:**
Zjistit výši a zdroje měsíčních příjmů.
➔ Odpovídá výzkumným otázkám č. 3 a č. 4
- **Dílčí cíl č. 4:**
Zjistit způsob a komfort bydlení.
➔ Odpovídá výzkumným otázkám č. 5, č. 6, č. 7 a č. 8
- **Dílčí cíl č. 5:**
Zjistit subjektivní sebezaražení
➔ Odpovídá výzkumné otázce č. 9

5.2 Metodika a nástroje výzkumu

Důležitým krokem před provedením výzkumu samotného je třeba si určit, o jaký typ výzkumu se jedná a tomu následně přizpůsobit přístup, metodiku a nástroje výzkumu.

Tabulka č. 8: Rozdíly mezi kvantitativním a kvalitativním přístupem

Kvantitativní přístup	Kvalitativní přístup
extenzivní šetření zkoumané skutečnosti	intenzivní šetření zkoumané skutečnosti
dedukce: nejprve formulace vztahů, pak sběr dat	indukce: nejprve sběr dat, pak formulace vztahů
zkoumání předpokládaných vztahů, ověřování hypotéz	identifikace vztahů, vytváření nových hypotéz
zkoumání několika aspektů u mnoha objektů	zkoumání mnoha aspektů u mála objektů
postup předem naplánován projektem zkoumání	postup flexibilně reaguje na zjištěné informace
získávání údajů vysoce standardizované	získávání údajů značně nestandardizované
sběr a analýzu dat lze provést poměrně rychle	sběr a analýza údajů jsou většinou časově náročné
po výzkumu výběrového souboru sběr dat končí	sběr dat končí po teoretickém nasycení
vyhodnocování dat po ukončení jejich sběru	vyhodnocování dat v průběhu jejich sběru
statistické zpracování dat nezbytné	využití statistiky minimální až nulové
kvantifikace dat, unifikace výpovědi vysoká	výpověď nekvantifikovaná, jedinečná, obrazná
zobecnění výsledků možné a očekávané	zobecnění výsledků problematické, spíše nemožné
výsledky relativně nezávislé na výzkumníkovi	výsledky mohou být ovlivněny výzkumníkem
testuje validitu porozumění zkoumanému problému	pomáhá porozumět zkoumanému problému
závěry někdy příliš abstraktní pro konkrétní podmínky	dobré poznání konkrétních podmínek a situací

Zdroj:[10]; zpracování vlastní

Z tabulky je patrné, že pro mé šetření bude vhodnější použít kvantitativní přístup, kde předmět zkoumání (kritéria) je měřitelný, tříditelný a uspořádatelný, a následně analyzován statistickými metodami.[10]

Na základě těchto poznatků jsem se tedy rozhodl využít kvantitativního přístupu šetření.

Z hlediska měření sociální stratifikace jsem se rozhodl využít objektivního postupu (viz kapitola 2.5), ve kterém jsou vytvořeny bodové škály pro jednotlivá stratifikační kritéria.

Dalším prvkem, který je třeba si stanovit, je metodika výzkumu. Metodiky má výzkumník k dispozici v zásadě čtyři – pozorování, dotazník, rozhovor a analýzu dokumentů.[8] Pro účely mé práce jsem si zvolil metodiku osobního rozhovoru, abych předešel problémům s nenávratností dotazníků v případě jejich rozeslání.

Nástrojem pro vedení rozhovoru bude dotazník, který obsahuje pouze uzavřené otázky týkající se všech čtyř stratifikačních kritérií. Respondenti budou požádáni o jeho vyplnění za asistence tazatele, tedy mne, a jejich odpovědi budou zaznamenány do hromadného dotazníku (viz příloha č. 2).

5.3 Základní a výběrový soubor

Základní soubor je „*souhrn objektů, který lze vymezit, podchytit, identifikovat a z něhož se pak vybírá*“. [10, str. 76]

Základním souborem v mém případě jsou ekonomicky aktivní obyvatelé městské části Praha-Petrovice. Dle předběžných výsledků ze *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* z celkového počtu obyvatel (k 26. březnu 2011) 6 060 je 3 355 obyvatel ekonomicky aktivních.[18]

Výběrový soubor, taktéž nazývaný vzorek, je souborem objektů, který při výzkumném šetření zastupuje soubor základní. Následně platí, že výsledky získané na výzkumném vzorku by měly být z hlediska reprezentativnosti aplikovatelné na celý soubor, tj. základní.[10]

Obrázek č. 12: *Situace výběrového výzkumného souboru*

Zdroj:[8]

Výběrový soubor bude tvořit náhodně vybraná skupina obyvatel spadajících do základního souboru. Podstatou náhodně vybrané skupiny, která bude tvořit výběrový soubor,

je, že „každý prvek, každá jednotka základního souboru má stejnou šanci, stejnou pravděpodobnost stát se prvkem výběrového souboru“.[10, str. 78]

Abych tedy zaručil náhodnost výběru, rozhodl jsem se, že z celkového počtu 378 obydlených domů navštívím každý 8. rodinný dům (celkem 288) a každou 28. bytovou jednotku v bytovém domě (celkem 86, 1 bytový dům počítán jako 1 vchod; 1 vchod = v průměru přes 20 bytových jednotek). V případě že narazím na neobydlený dům/byt nebo na osobu, s níž nebudu moci provést rozhovor (ekonomicky neaktivní, neochota), posunu se o dům nalevo, v případě bytových jednotek o byt ve směru hodinových ručiček. Mým záměrem je získat 100 vyplněných dotazníků. Toto rozdělení jsem zvolil vzhledem k tomu, že bych chtěl dosáhnout určitého stupně reprezentativnosti jak pro starší část Petrovic, která je zastavěna převážně rodinnými domy, tak i pro sídliště, kde v bytových (panelových) domech žije převážná část obyvatelstva městské části.

5.4 Výzkumné otázky a vytváření škál

Kapitola výzkumné otázky a vytváření škál obsahuje otázky vztahující se k jednotlivým stratifikačním kritériím, které budou použity pro dotazování. Důležité také je stanovit si hranice mezi vrstvami stratifikačního modelu pro jednotlivá kritéria (škálování). V této práci použiji zjednodušený stratifikační model obsahující pouze tři vrstvy, jak jsem psal již dříve.

Výzkumných otázek je celkem 9 a u všech, s výjimkou otázek č. 7 a č. 8, reprezentuje písmeno **A** vyšší vrstvu, písmeno **B** střední vrstvu a písmeno **C** vrstvu nižší. U otázky č. 2 je navíc možnost D pro respondenty, kteří by nenašli odpověď v nabídce u možností A, B nebo C. Získané odpovědi D následně zařadím na základě subjektivního posouzení pod možnost A, B nebo C.

Otázky č. 7 a č. 8 obsahují jinou škálu (číselnou) z důvodu toho, že se jedná spíše o otázky, které vyžadují subjektivní zamyšlení se respondenta nad zvolenou odpovědí. Výsledné odpovědi z těchto dvou otázek spojím dohromady a celkový součet čísel poté budu schopen taktéž zařadit do modelu o třech vrstvách. Číslo **1** reprezentuje odpověď *určitě ano*, číslo **2** *spíše ano*, číslo **3** *spíše ne* a číslo **4** *určitě ne*. Pokud součet čísel z těchto dvou otázek dosáhne u respondenta výsledku 2, zařadím jej pod písmeno **A**, tj. vyšší vrstva. Pokud součet čísel bude 3 nebo 4, zařadím respondenta pod písmeno **B**, tj. střední vrstva, a pokud bude součet čísel roven číslu 5 nebo vyššímu (max. 8), zařadím jej pod písmeno **C**, tj. nižší vrstva.

5.4.1 Vzdělání

Stupeň nejvyššího dosaženého vzdělání je především v dnešní době velice důležitý. Čím vyšší stupeň vzdělání, tím vyšší má člověk prostor pro nové příležitosti. Rozčlenění do kategorií jsem zvolil na základě mého subjektivního pocitu z pohledu prestiže.

Otázka č. 1) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- A. vysokoškolské
- B. vyšší odborné a nástavbové, úplně středoškolské (s maturitou)
- C. vyučen (bez maturity), základní, bez vzdělání

5.4.2 Povolání

Povolání je zcela jistě velmi důležitým faktorem, poněvadž mnohdy závisí na úrovni nejvyššího dosaženého vzdělání člověka a příjmy za odvedenou práci většinou určují způsob života, komfort bydlení a zároveň i psychické rozpoložení dotyčného.

Rozdělení do kategorií jsem zvolil na základě prestiže povolání. V červnu roku 2011 proběhlo terénní šetření, které probíhá vždy po čtyřech letech, a jeho cílem bylo zjistit osobní hodnocení respondentů, které přiřazují vybraným povoláním. Pro průzkum bylo osloveno 1006 respondentů starších 15 let a každému z vybraných povolání měli přiřadit číslo od 1 do 99, kde 99 znamená nejvyšší hodnotu a 1 nejmenší. Realizátorem projektu bylo Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.[13]

Otázka č. 2) Jaké je Vaše pracovní povolání?

- A. lékař, vědec, zdravotní sestra, učitel na vysoké škole, učitel na základní škole, projektant, soudce, programátor, soukromý zemědělec
- B. účetní, policista, truhlář, manažer, starosta, majitel malého obchodu, profesionální sportovec, opravář elektrospotřebičů, soustružník
- C. voják z povolání, stavební dělník, bankovní úředník, novinář, prodavač, kněz, sekretářka, ministr, uklízečka, poslanec
- D. jiné

5.4.3 Příjem

Příjmy znamenají určitý způsob ohodnocení člověka na základě jím odvedené práce nebo také mohou být výsledkem podnikatelsky úspěšné snahy. Nicméně ne všichni lidé mají práci a o takové se musí postarat stát, například o nezaměstnané. Mě zajímá především výše měsíčních hrubých příjmů respondentů a jejich zdroje.

Výše minimální mzdy pro rok 2012 je v ČR stanovena na hodnotu 8 000 Kč.[17] Vzhledem k pracování s modelem o třech vrstvách jsem se rozhodl nastavit škály vždy jako dvojnásobek minimální mzdy.

Otázka č. 3) Jaký je Váš hrubý měsíční příjem?

- A. 32 001 Kč – více
- B. 16 001 Kč – 32 000 Kč
- C. 0 Kč – 16 000 Kč

Zdroje příjmů jsem opět rozčlenil na základě subjektivního ohodnocení, přičemž největší prestiž jsem přisoudil podnikatelským aktivitám a naopak nejmenší sociálním příjmům.

Otázka č. 4) Jaké jsou zdroje Vašich příjmů?

- A. podnikatelské aktivity
- B. plat ze zaměstnání
- C. sociální příjmy

5.4.4 Bydlení

Bydlení je kritériem, kde mě především zajímá způsob bydlení a právní důvod jeho užívání. Další složkou, kterou je třeba u kritéria bydlení vzít v potaz, je i komfort bydlení. Jedním z ukazatelů komfortu bydlení může být vybavenost domácností osobním počítačem a připojení k internetu. V dotazování se zaměřím právě na ukazatel dostupnosti a způsob připojení k internetu, protože mi vzhledem ke struktuře městské části Praha-Petrovice, kde obyvatelé rodinných domů tvoří menší procentuelní zastoupení celkové populace, přijde jako nejvhodnější. V dalším dotazování ohledně komfortu bydlení využiji zejména subjektivního názoru samotných respondentů na otázky ohledně spokojenosti s velikostí prostor, které obývají, a s jejich vybavením.

Způsob bydlení a právní důvod užívání bytu jsem rozčlenil následovně:

Otázka č. 5) Jaký je právní důvod užívání Vašeho bytu?

- A. vlastní dům
- B. byt v osobním vlastnictví
- C. družstevní byt, nájemní

Osobně si myslím, že nejprestižnější způsob bydlení je ve vlastním, rodinném domě. Následuje byt v osobním vlastnictví, který se nachází v bytovém domě podobně jako družstevní nebo nájemní byt, nicméně ne každý má k dispozici prostředky k odkoupení bytu do vlastních rukou.

Otázka č. 6: Máte přístup k internetu, a pokud ano, jakou možnost připojení využíváte?

- A. kabelové síť
- B. telefonní linka (ADSL), bezdrátové připojení
- C. nemám přístup k internetu

Do nabídky jsem zahrnul nejběžnější možnosti připojení k internetu v domácnostech. Celkově asi nejstabilnější možnost připojení se k internetu je prostřednictvím kabelové sítě. Naopak ti, co nemají přístup k internetu, spadají do kategorie C, tj. nižší vrstvy.

Otázka č. 7: Jste spokojeni s velikostí bytu/domu, kde žijete?

- 1. určitě ano
- 2. spíše ano
- 3. spíše ne
- 4. určitě ne

Otázka číslo 7, stejně jako otázka následující, se soustředí na subjektivní pocit respondenta a jeho spokojenost s velikostí obývaných prostor. Do názoru, předpokládám, zasahuje nejen velikost bytu samotná, ale i počet osob, které prostory využívají.

Otázka č. 8) Jste spokojeni s vybavením bytu/domu, ve kterém žijete?

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne

Při vyhodnocování výsledků dojde ke spojení odpovědí u otázek č. 7 a č. 8, jak jsem avizoval dříve (viz kapitola 5.4). Pakliže bude součet odpovědí u respondenta roven číslu 2, zařadím jej do kategorie A, pokud bude součet roven číslům 3 nebo 4, zařadím jej do kategorie B, pokud bude součet roven číslům 5 až 8, bude respondent spadat do kategorie C.

- A. součet = 2
- B. součet = 3 nebo 4
- C. součet = 5 až 8

Toto rozčlenění jsem zvolil z důvodu, že respondent, který mi na obě dvě otázky odpoví možnostmi *určitě ano*, je očividně spokojen a z hlediska komfortu bydlení mu tedy nic závažného nechybí. Respondentovi spadajícímu do druhé kategorie zřejmě něco k úplné spokojenosti chybí, ale stále je spíše spokojen než nespokojen. Respondenti z nižší vrstvy jsou naopak s některým aspektem, ať už velikost nebo vybavenost bytu, spíše nebo rozhodně nespokojeni.

5.4.5 Subjektivní sebezřazení

Poslední otázka se týká subjektivního sebezřazení se respondenty do stratifikačního modelu.

Otázka č. 9) Do jaké vrstvy byste se Vy osobně zařadili?

- A. vyšší vrstva
- B. střední vrstva
- C. nižší vrstva

6 Sběr dat

Sběr dat proběhl v pracovních dnech od 21. do 31. května 2012, vždy mezi 5. až 8. hodinou odpolední/večerní. Terénní šetření proběhlo podle plánu, tj. navštívil jsem každý 8. rodinný dům, v případě bytového domu každou 28. jednotku. V případě, že jsem narazil na osobu, s níž jsem nemohl dotazník vyplnit z důvodu neochoty respondenta nebo z důvodu nevyhovujícího postavení (ekonomicky neaktivní osoba), posunul jsem se o dům nalevo, v případě bytového domu o bytovou jednotku ve směru hodinových ručiček.

S každým respondentem jsem vedl dotazování prostřednictvím osobního rozhovoru a výsledné údaje vyplňoval do individuálního dotazníku, které jsem později přenesl do hromadného dotazníku (viz příloha č. 2). Dotazník obsahoval pouze uzavřené otázky, jichž bylo celkem 9.

Abych předešel nedorozumění v průběhu dotazování, na začátku každého rozhovoru jsem jasně a stručně vysvětlil, jakého tématu se dotazování bude týkat, jaké otázky dotazník obsahuje a také jak dlouho bude dotazování trvat. Tímto krokem jsem docílil toho, že všechny provedené rozhovory a vyplňování odpovědí se obešlo bez problémů a respondenti odpovíděli na všechny otázky dotazníku. Výběrový soubor činil 100 respondentů.

7 Zpracování, analýza a vyhodnocení získaných dat

Sesbíraná data z terénního šetření jsem v této kapitole zpracoval a vyhodnotil pomocí kvantitativních ukazatelů absolutní (počet) a relativní (procenta) četnosti, které jsem vyjádřil pomocí grafických znázornění a tabulek.

Postupně jsem vyhodnotil sesbíraná data pro jednotlivá stratifikační kritéria podle pořadí dílčích cílů, čemuž odpovídalo i pořadí otázek pro jednotlivá kritéria v dotazníku.

Následuje tedy analýza a vyhodnocení dat pro vzdělání, povolání, příjem a bydlení. Posledním dílčím cílem, pátým, bylo zjistit subjektivní sebezaražení se respondentem do některé ze tří vrstev stratifikačního modelu (viz kapitola 5.1).

7.1 Vzdělání

Prvním dílčím cílem bylo zjistit nejvyšší dosažené vzdělání respondenta. Tomuto dílčímu cíli odpovídala v mém dotazování první výzkumná otázka. Odpovědi všech respondentů jsou vyhodnoceny v následující tabulce.

Tabulka č. 9: Nejvyšší dosažené vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání		Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	vysokoškolské	29	29%	vyšší vrstva
B.	vyšší odborné včetně nástavbového a úplné střední s maturitou	45	45%	střední vrstva
C.	střední včetně vyučení (bez maturity), základní včetně neukončeného, bez vzdělání,	26	26%	nižší vrstva
celkem		100	100%	

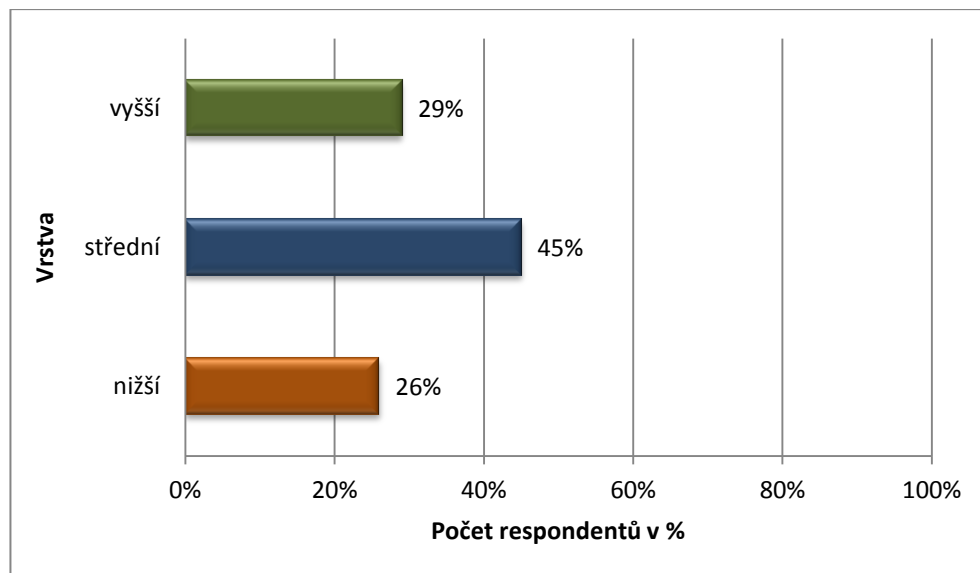
Zdroj: vlastní

Z tabulky vyplývá, že ze vzorku 100 respondentů jich má 29 vysokoškolské vzdělání, 45 respondentů vyšší odborné vzdělání včetně nástavbového nebo úplné střední vzdělání s maturitou a 26 respondentů uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání střední včetně vyučení (bez maturity), základní vzdělání včetně neukončeného nebo bez vzdělání.

Vzhledem k výběru vzorku 100 respondentů se absolutní četnost rovná zároveň i relativní četnosti.

Výsledná data jsem použil pro vytvoření stratifikačního modelu pro kritérium vzdělání.

Graf č. 1: *Stratifikační model pro kritérium vzdělání*

Zdroj: vlastní

Výsledné řady jsem si následně přenesl do samostatného obrazce a dostal jsem tak zjednodušenou podobu třívrstevného stratifikačního modelu.

Obrázek č. 13: *Stratifikační model pro kritérium vzdělání*

Zdroj: vlastní

Stratifikační model pro kritérium vzdělání se nejvíce podobá současnému stratifikačnímu modelu D (viz kapitola 2.3), tedy modelu pro stabilní společnost, který je charakterizován nejpočetnější střední vrstvou, která vybalancovává sociální rovnováhu.[7] Vyšší vrstva je zde zastoupena v přibližně stejném počtu (29%) jako vrstva nižší (26%).

7.2 Povolání

Druhým dílčím cílem bylo zjistit prestiž vykonávaného povolání respondenta. Tomuto dílčímu cíli jsem v mém dotazování věnoval druhou výzkumnou otázku.

Výsledná data z šetření jsou opět zpracovaná v následující tabulce a grafickém znázornění.

Tabulka č. 10: Povolání

Povolání		Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	lékař, vědec, zdravotní sestra, učitel na VŠ, učitel na ZŠ, projektant, soudce, programátor, soukromý zemědělec	17	17%	vyšší vrstva
B.	účetní, policista, truhlář, manažer, starosta, majitel malého obchodu, profesionální sportovec, opravář elektrospotřebičů, soustružník	43	43%	střední vrstva
C.	voják z povolání, stavební dělník, bankovní úředník, novinář, prodavač, kněz, sekretářka, ministr, uklízečka, poslanec	26	26%	nižší vrstva
D.	jiné	14	14%	
celkem		100	100%	

Zdroj: vlastní

Z této tabulky vyplývá, že do kategorie povolání A se ze 100 respondentů zařadilo 17 respondentů, do kategorie B 43 respondentů a do kategorie C 26 respondentů. Respondenti, kteří své povolání v nabídce nenašli, odpověděli možností D, jiné. Pokud se tak stalo, požádal jsem je, jestli by mi nesdělili, jaké je jejich povolání. Odpověď jsem si poznamenal a při vyhodnocování sesbíraných dat jednotlivá povolání přiřadil ke kategoriím A, B, C na základě podobnosti s povoláním, které je v nějaké z kategorií již obsaženo nebo na základě mého subjektivního zvážení z hlediska prestiže.

Konkrétně se *jiné* povolání týkalo 14 respondentů a zařazení bylo provedeno následovně (písmeno): *kadeřnice* (B), *učitel na střední škole* (A), *automechanik* (B), *lékárník* (B), *obchodní referent* (B), *malíř* (B), *hasič* (A), *farmaceutický laborant* (B), *instalatér* (B), *číšník* (B), *zlatník* (B), *učitelka v mateřské školce* (A), *učitel na střední škole* (A), *technik* (B).

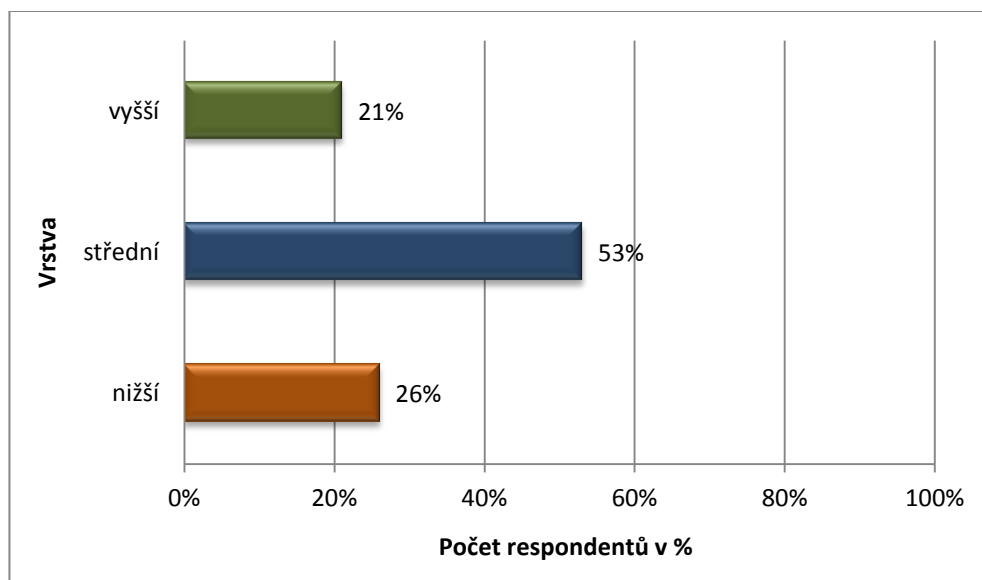
Po úplném zařazení všech respondentů do kategorií A, B nebo C jsem následně vytvořil zjednodušenou tabulku obsahující upravené údaje o četnostech.

Tabulka č. 11: Povolání

Povolání	Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	21	21%	vyšší vrstva
B.	53	53%	střední vrstva
C.	26	26%	nižší vrstva
celkem	100	100%	

Zdroj: vlastní

Graf č. 2: Stratifikační model pro kritérium povolání

Zdroj: vlastní

Z výsledných dat jsem opět vytvořil stratifikační model pro kritérium povolání. Dle řad v grafickém znázornění výsledků lze usuzovat, že model bude podobný modelu pro kritérium vzdělání, tedy modelu D, znázorňujícím stabilní společnost s nejpočetnější střední vrstvou.[7]

Obrázek č. 14: Stratifikační model pro kritérium povolání

Zdroj: vlastní

7.3 Příjem

Dalším, třetím, dílčím cílem bylo zjistit výši a zdroje měsíčních příjmů respondenta. Výzkumné otázky věnující se tomuto kritériu byly v pořadí třetí a čtvrtá.

Následující tabulky a grafická znázornění obsahují výsledky z terénního šetření získané pro jednotlivé otázky.

7.3.1 Výše příjmů

Tabulka č. 12: Výše hrubých měsíčních příjmů

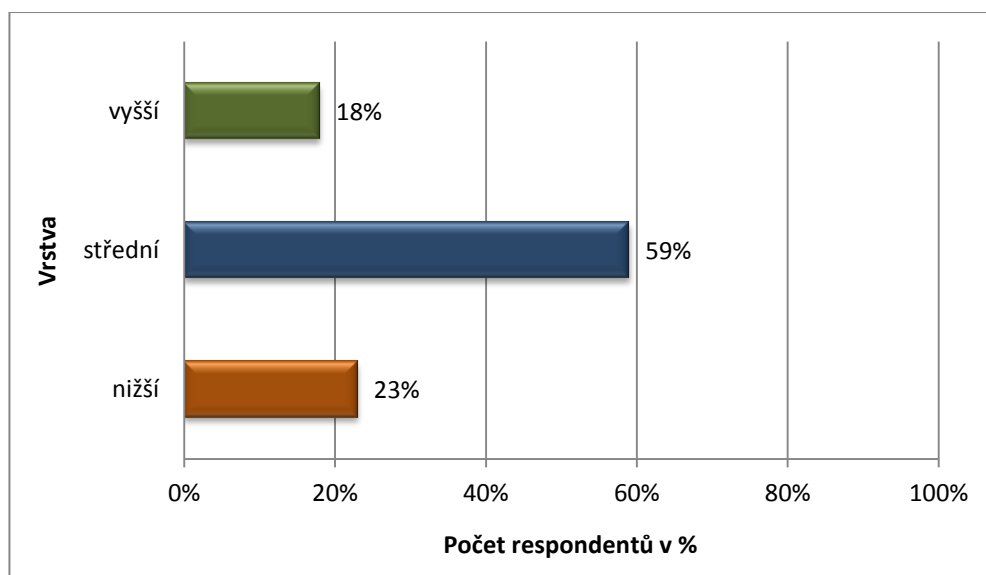
Hrubý měsíční příjem		Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	32 001 Kč - více	18	18%	vyšší vrstva
B.	16 001 Kč - 32 000 Kč	59	59%	střední vrstva
C.	0 Kč - 16 000 Kč	23	23%	nižší vrstva
celkem		100	100%	

Zdroj: vlastní

Získaná data ukazují, že více jak 32 000 Kč měsíčně pobírá z vybraného vzorku 18 respondentů, 59 respondentů pobírá měsíčně v rozmezí 16 001 Kč – 32 000 Kč a měsíční příjmy zbylých 23 respondentů nepřesahují 16 000 Kč. Nejpočetnější je zde tak opět střední vrstva, do jejíhož rozmezí příjmů spadá i průměrná mzda v ČR, která v prvním čtvrtletí roku 2012 činila 24 126 Kč.[14]

Na základě zpracovaných výsledků jsem opět vytvořil stratifikační model pro kritérium příjmů z hlediska jejich výše.

Graf č. 3: Stratifikační model pro kritérium příjem z hlediska jeho výše

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 15: Stratifikační model pro kritérium příjem z hlediska jeho výše

Zdroj: vlastní

I pro tento model platí, že se nejvíce podobá modelu D.[7] Společnost zdejší městské části se tedy zdá být z hlediska výše příjmů stabilní.

7.3.2 Zdroje příjmů

Tabulka č. 13: Zdroje hrubých měsíčních příjmů

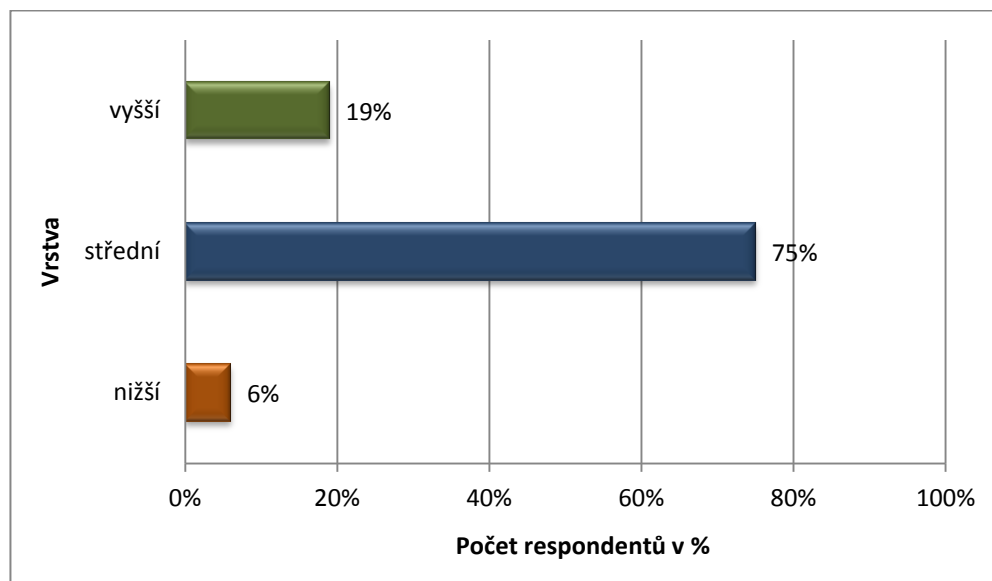
Zdroje příjmů		Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	podnikatelské aktivity	19	19%	vyšší vrstva
B.	plat ze zaměstnání	75	75%	střední vrstva
C.	sociální příjmy	6	6%	nižší vrstva
celkem		100	100%	

Zdroj: vlastní

Podnikatelské aktivity jsou zdrojem příjmů pro 19 respondentů, drtivá většina respondentů (75) odpověděla, že zdrojem jejich měsíčních příjmů je plat ze zaměstnání. Zbytek, 6 respondentů, přiznal sociální příjmy.

Následující stratifikační model ukazuje, že i v tomto případě je nejpočetnější střední vrstva (75%). Zbylé proporce jsou 19% pro vyšší vrstvu a 6% pro vrstvu nižší.

Graf č. 4: Stratifikační model pro kritérium příjem z hlediska jeho zdrojů

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 16: Stratifikační model pro kritérium příjem z hlediska jeho zdrojů

Zdroj: vlastní

Nejpočetnější je opět střední vrstva, která určuje stabilitu společnosti. Model, který se tomuto stratifikačnímu modelu podobá nejvíce, je tak opět model D.[7] Oproti předešlým stratifikačním modelům jsou však proporce vyšší vrstvy a nižší vrstvy méně vyrovnané.

7.4 Bydlení

Čtvrtým dílčím cílem bylo zjistit způsob a komfort bydlení. Tomuto kritériu odpovídaly otázky číslo 5, 6, 7 a 8.

U způsobu bydlení mě především zajímal právní důvod užívání bytu, jelikož podstatně větší část sesbíraných dotazníků byla vyplněna s respondenty z bytových domů. U komfortu bydlení jsem dal přednost otázce týkající se přístupu domácností k internetu a způsobu připojení. Dále mě zajímal subjektivní pocit respondentů na spokojenost s velikostí bytu a jeho vybavení, přičemž výsledné odpovědi z těchto dvou otázek jsem spojil dohromady, abych mohl následně výsledky shrnout do stratifikačního modelu o třech vrstvách (viz kapitola 5.4).

7.4.1 Právní důvod užívání bytu

Tabulka č. 14: Právní důvod užívání bytu

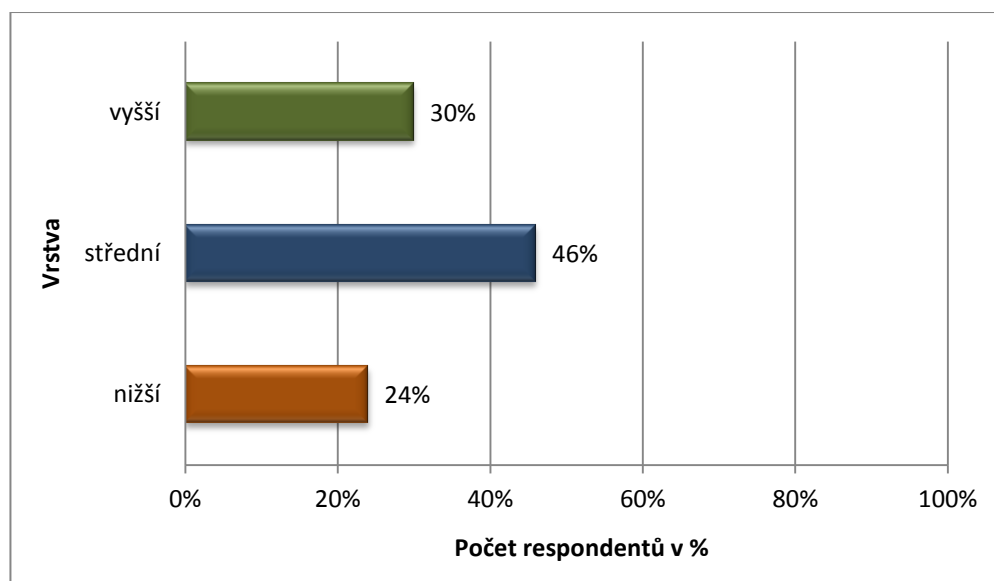
Právní důvod užívání bytu		Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	vlastní dům	30	30%	vyšší vrstva
B.	byt v osobním vlastnictví	46	46%	střední vrstva
C.	družstevní byt, nájemní	24	24%	nižší vrstva
celkem		100	100%	

Zdroj: vlastní

Z tabulky vyplývá, že 30 respondentů bydlí ve vlastním rodinném domě. Ze zbylých 70 respondentů 46 žije v bytě v osobním vlastnictví a zbylých 24 bytě družstevním nebo nájemním.

Výsledky použiji pro vytvoření stratifikačního modelu pro kritérium bydlení z hlediska právního důvodu užívání bytu.

Graf č. 5: Stratifikační model pro kritérium bydlení z hlediska právního důvodu užívání bytu

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 17: Stratifikační model pro kritérium bydlení z hlediska právního důvodu užívání bytu

Zdroj: vlastní

I v tomto případě je nejpočetněji zastoupena střední vrstva, avšak její dominance zde není tak razantní, jako tomu bylo například u kritéria příjem. Výsledný stratifikační model se opět svou podobou nejvíce blíží modelu D, čili modelu stabilní společnosti.[7]

7.4.2 Přístup k internetu a způsob připojení

Internet je v dnešní době nedílnou součástí většiny domácností. Existují tři základní uživatelské možnosti, jak se připojit k internetu. Do nejvyšší vrstvy jsem zařadil respondenty využívající kabelové sítě, protože mi tento druh připojení přijde nejstabilnější. Do střední vrstvy jsem zařadil zbylé dvě možnosti – připojení přes telefonní linku (ADSL) a bezdrátové připojení, přes které už se dnes dá připojit takřka kdekoli díky dosahu. Do nižší vrstvy jsem zařadil respondenty, kteří možnost internetového připojení nemají nebo ho nevyužívají.

Tabulka č. 15: Přístup k internetu

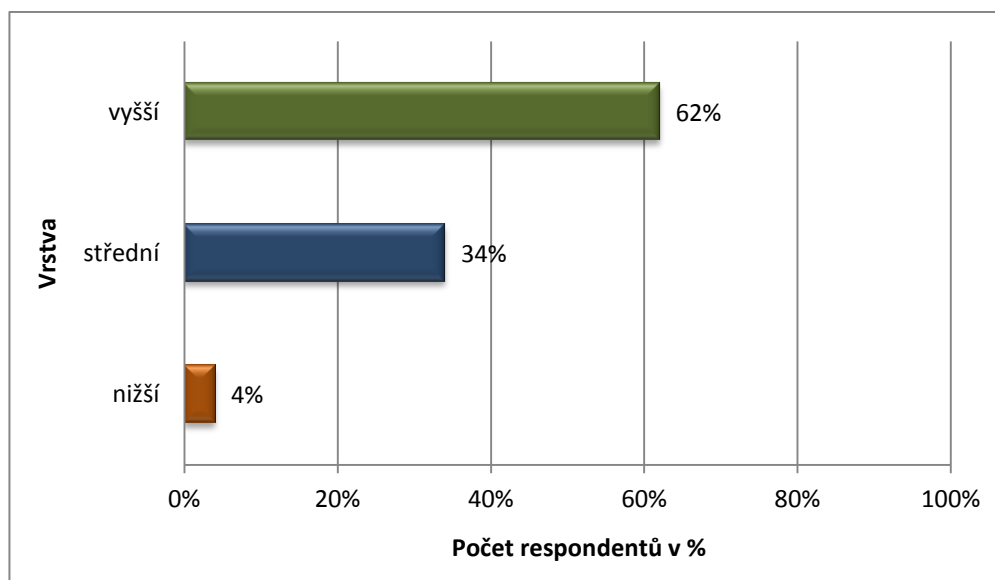
Přístup k internetu		Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	kabelové sítě	62	62%	vyšší vrstva
B.	telefonní linka (ADSL), bezdrátové připojení	34	34%	střední vrstva
C.	nemám přístup k internetu	4	4%	nižší vrstva
celkem		100	100%	

Zdroj: vlastní

Tabulka přístup k internetu ukazuje, že nejvíce respondentů využívá možnosti připojení kabelových sítí, celkem 62 z nich. Dalších 34 respondentů uvedlo, že využívají připojení přes telefonní linku nebo bezdrátové připojení. Zbylí 4 respondenti odpověděli, že internetové připojení nemají.

Následuje grafické znázornění stratifikačního modelu pro kritérium bydlení z hlediska přístupu k internetu a způsobu jeho připojení. Z výsledků vyplývá, že nejvíce bude tentokrát zastoupena vyšší vrstva a nejméně vrstva nižší.

Graf č. 6: Stratifikační model pro kritérium bydlení z hlediska přístupu k internetu a způsobu jeho připojení

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 18: Stratifikační model pro kritérium bydlení z hlediska přístupu k internetu a způsobu jeho připojení

Zdroj: vlastní

Stratifikační model má zde podobu obrácené pyramidy, což se ze současných stratifikačních modelů (viz kapitola 2.3) podobá modelu E.

Model E je charakterizován koncentrací většiny lidí ve vyšší vrstvě, což společnosti ubírá na její stabilitě. Tento model je nazýván model sociálního státu.[7]

7.4.3 Spokojenost s velikostí bytu a s jeho vybavením

Dalšími hledisky, která jsem vztáhnul na komfort bydlení, jsou spokojenost respondenta s velikostí prostor, kde žije, a s vybavením prostor. Rozhodl jsem se pro otázky, na které měl respondent možnost odpovědět ohodnocením na škále 1 až 4, přičemž odpověď 1 značila *určitě ano* a odpověď 4 *určitě ne*. Čísla z těchto dvou odpovědí jsem sloučil dohromady a výsledné číslo následně zařadil do stratifikační vrstvy. Výsledná čísla jsou zaznamenána v hromadném dotazníku taktéž (viz příloha č. 2). Jen pro připomenutí - pokud bylo výsledné číslo 2, zahrnul jsem respondenta do kategorie A (vyšší vrstva), pokud 3 nebo 4, byl zahrnut do kategorie B (střední vrstva) a pokud bylo výsledné číslo rovné 5 nebo vyššímu (max. 8), zařadil jsem respondenta do kategorie C (nižší vrstva).

Následují tabulky, které značí, jak respondenti odpověděli na jednotlivé otázky. První tabulka se týká spokojenosti s velikostí bytu, druhá tabulka je spojena se spokojeností respondenta s vybavením bytu.

Tabulka č. 16: Spokojenost s velikostí bytu

Spokojenost s velikostí bytu		Absolutní četnost	Relativní četnost
1.	určitě ano (1 bod)	42	42%
2.	spíše ano (2 body)	52	52%
3.	spíše ne (3 body)	6	6%
4.	určitě ne (4 body)	0	0%
celkem		100	100%

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 17: Spokojenost s vybavením bytu

Spokojenost s vybavením bytu		Absolutní četnost	Relativní četnost
1.	určitě ano (1 bod)	48	48%
2.	spíše ano (2 body)	49	49%
3.	spíše ne (3 body)	3	3%
4.	určitě ne (4 body)	0	0%
celkem		100	100%

Zdroj: vlastní

Z tabulek je patrné, že respondenti s naprostou převahou volili mezi možnostmi *určitě ano* a *spíše ano*. Určitě spokojeno s velikostí bytu je 42 respondentů, 52 jich je spíše spokojeno a pouze 6 respondentů vypovědělo, že jsou s velikostí bytu spíše nespokojeni. S vybavením bytu je určitě spokojeno 48 respondentů, 49 je spíše spokojeno a pouze tři respondenti jsou spíše nespokojeni. Za zmínku stojí i fakt, že žádný z respondentů neodpověděl na ani jednu z otázek odpovědí *určitě ne*. Zajímavé je pomyšlení, jestli by výsledky dopadly obdobně, pokud by se nejednalo o metodiku přímého rozhovoru, ale kupříkladu o rozesílaný dotazník poštou, kde by respondenti neodpovídali za přítomnosti tazatele. Jejich pocit anonymity odpovídání na otázky by tak dostal větší rozměr a odpovědi na otázky by se mohly méně či více lišit.

Výsledné odpovědi u každého respondenta zvlášť jsem sečetl dohromady a zpracoval do následující tabulky.

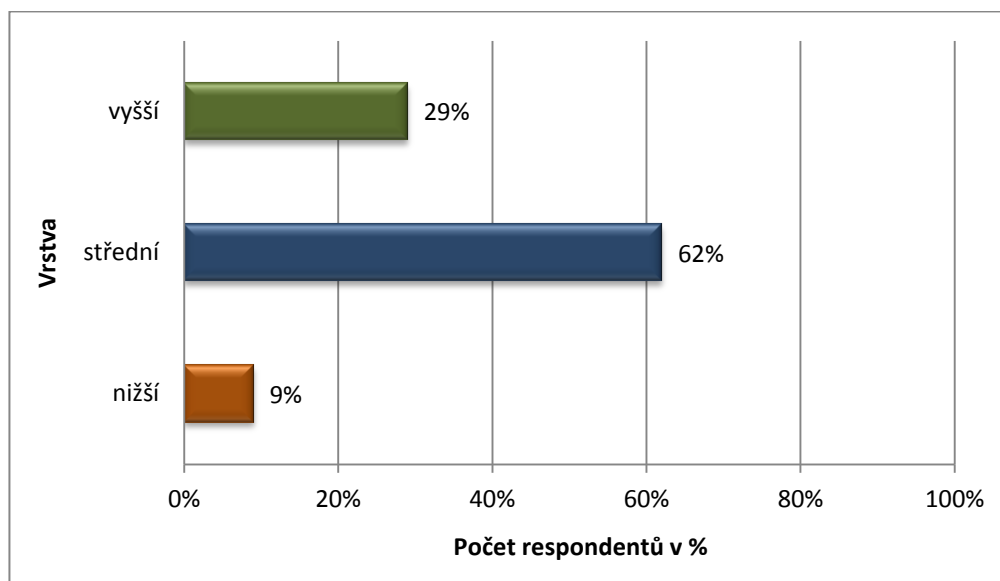
Tabulka č. 18: Součet bodů spokojenosti s velikostí bytu a s jeho vybavením

Σ bodů spokojenosti s velikostí bytu a s jeho vybavením		Absolutní četnost	Relativní četnost	Zařazení
A.	2 body	29	29%	vyšší vrstva
B.	3 - 4 body	62	62%	střední vrstva
C.	5 - 8 bodů	9	9%	nižší vrstva
celkem		100	100%	

Zdroj: vlastní

Výsledné údaje říkají, že do vyšší vrstvy spadá 29 respondentů, do střední vrstvy 62 respondentů a do nižší vrstvy 9 respondentů. Stratifikační model je v tomto případě opět nejpodobnější modelu D, modelu stabilní společnosti.[7]

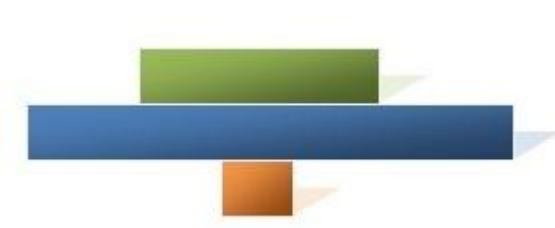
Graf č. 7: Stratifikační model pro kritérium bydlení z hlediska spokojenosti s velikostí bytu a s jeho vybavením

Zdroj: vlastní

Na základě těchto výsledků tedy lze soudit, že lidé jsou většinou spokojeni jak s velikostí prostor, které obývají, tak i s jejich vybavením. Pouze 9% odpovídajících je s některým z aspektů nespokojeno.

Obrázek č. 19: Stratifikační model pro kritérium bydlení z hlediska spokojenosti s velikostí bytu a s jeho vybavením

Zdroj: vlastní

7.5 Sebezařazení

Poslední dílčí cíl č. 5 zjišťoval subjektivní sebezařazení se respondentů do některé z vrstev. V dotazování tomuto dílčímu cíli odpovídala 9. otázka. U této otázky měl respondent již ucelenější představu o tom, čeho konkrétně se výzkum sociální stratifikace týká a na základě všech čtyř stratifikačních kritérií se pokusil sám sebe zařadit do jedné z nabízených odpovědí.

Výsledky jsou shrnuty v následující tabulce.

Tabulka č. 19: Subjektivní sebezařazení

Subjektivní sebezařazení		Absolutní četnost	Relativní četnost
A.	vyšší vrstva	8	8%
B.	střední vrstva	71	71%
C.	nižší vrstva	21	21%
celkem		100	100%

Zdroj: vlastní

Z této tabulky vyplývá, že nejvíce respondentů, přesně 71, by se zařadilo do střední vrstvy. Dalších 21 respondentů se neostýchalo přiznat, že by se zařadili do nižší vrstvy. Zbýlých 8 respondentů odpovědělo, že z jejich subjektivního pohledu patří do vyšší vrstvy.

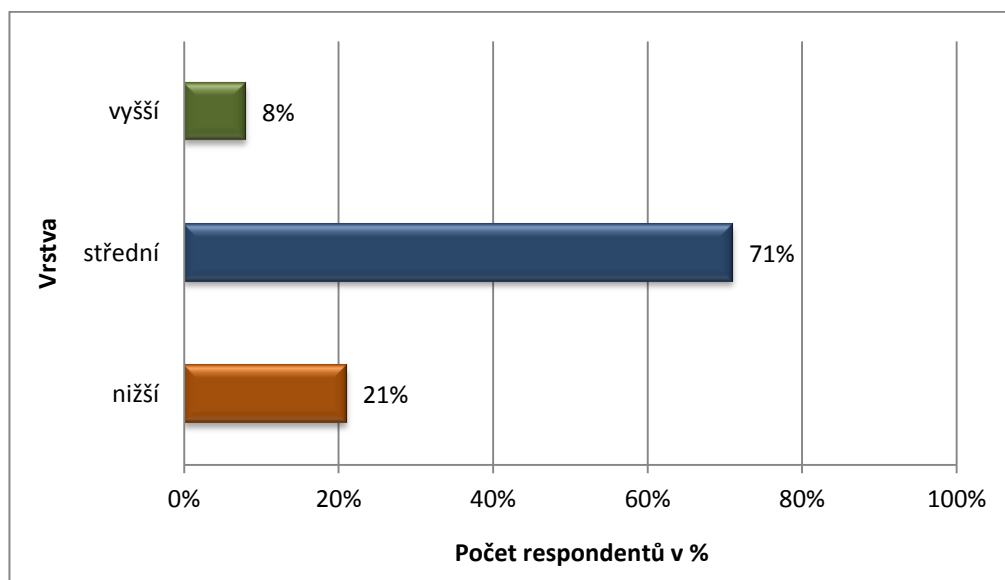
U hlediska sebezařazení hraje velkou roli způsob dotazování, resp. vybraná metodika, jako tomu bylo u otázek týkajících se spokojenosti s bydlením. I v tomto případě se dá pouze odhadovat, do jaké míry odpovídali respondenti podle jejich nejlepšího uvážení.

Na druhou stranu, z teoretického hlediska má střední vrstva největší rozpětí, jelikož leží mezi vyšší a nižší vrstvou a tudíž když si respondent není jistý, zařadí sám sebe do pomyslné „zlaté střední cesty“.

Hlavním kritériem, které podle mého názoru mělo největší vliv na rozhodování respondenta, byl příjem, resp. jeho výše. Nezanedbatelný vliv pak může mít i vykonávané zaměstnání, které podle respondenta adekvátně koresponduje s jeho schopnostmi či ne.

Následuje grafické zpracování stratifikačního modelu, kde opět jasně dominuje střední vrstva. Model se opět nejvíce podobá modelu D, modelu stabilní společnosti.[7]

Graf č. 8: Stratifikační model z hlediska subjektivního sebezaražení

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 20: Stratifikační model z hlediska sebezaražení

Zdroj: vlastní

8 Celkový stratifikační model

Na základě sesbíraných dat jsem se rozhodl, že se pokusím sestavit i celkový stratifikační model, který bude zahrnovat všechna kritéria a odpovědi na výzkumné otázky dohromady. Výjimku tvoří otázky č. 7, 8 a 9. Otázku č. 9 do výsledného modelu nezahrnuji vůbec, protože se netýká žádného ze stratifikačních kritérií. U otázek č. 7 a 8 došlo v průběhu vyhodnocování jejich odpovědí ke sloučení, tudíž počet výsledných odpovědí z těchto dvou otázek je roven 100, nikoliv 200. Celkem mám tedy k dispozici 700 odpovědí, které mohu zahrnout pro tento model.

Pro jednotlivé vrstvy jsem postupoval následovně – nejdříve jsem například sečetl odpovědi A u všech zahrnutých výzkumných otázek a ty vydělil celkovým počtem zahrnutých odpovědí, tj. 700. Výsledek jsem vynásobil 100 a výsledné číslo jsem dostal v procentech. Pro zjednodušení představy přikládám i obrazné znázornění vzorce pro výpočet.

$$\frac{\text{součet odpovědí (A, B nebo C)}}{\text{součet všech odpovědí}} * 100$$

Tabulka č. 20: Celkový model

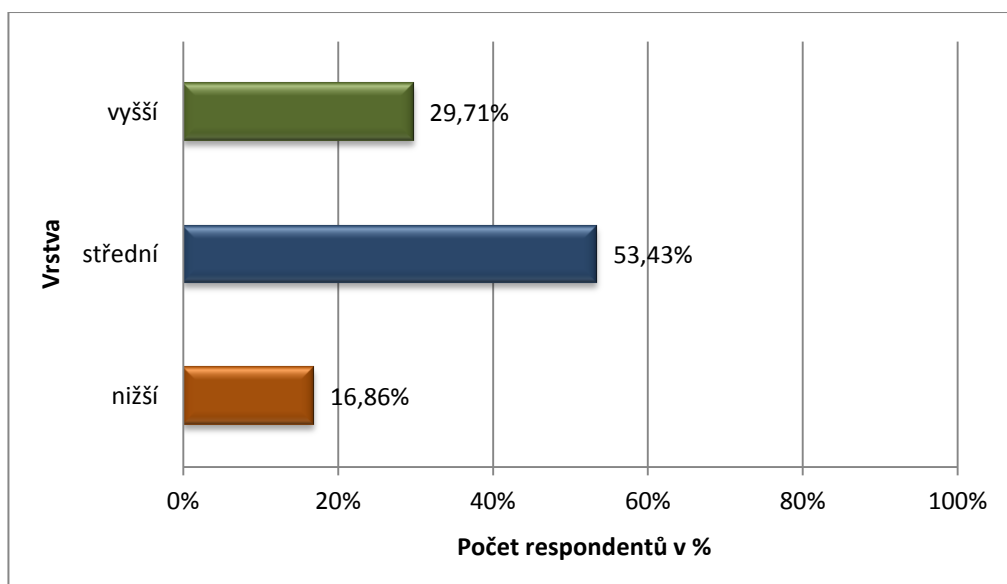
Celkový model		Absolutní četnost	Relativní četnost
A.	vyšší vrstva	208	29,71%
B.	střední vrstva	374	53,43%
C.	nižší vrstva	118	16,86%
celkem		100	100%

Zdroj: vlastní

Tabulka výsledků pro celkový model jen potvrzuje dominanci střední vrstvy, ze 700 odpovědí jich 374 spadá právě pod ni, což činí přibližně 53%. Na druhém místě skončila vyšší vrstva, která obsahuje 208 odpovědí s relativní četností přibližně 30%. Na posledním místě skončila nižší vrstva čítající 118 odpovědí, které znamenají přibližně 17%.

Z výsledků tak můžeme říci, že populace městské části Praha-Petrovice je stabilní, neboť většina populace se řadí do střední vrstvy. Dále znázorněný celkový stratifikační model se tak nejvíce podobá opět modelu D, tj. modelu stabilní společnosti.[7]

Graf č. 9: Celkový stratifikační model

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 21: Celkový stratifikační model

Zdroj: vlastní

Závěr

Práce se zabývá problematikou uspořádání společnosti, odborně sociální stratifikací. Obsahuje dvě části; teoretickou a praktickou.

V teoretické části popisují základní pojmy spjaté s danou problematikou, jakož i kritéria sociální stratifikace, modely jejího znázornění a také její měření. Teoretická část dále obsahuje pojem sociální mobilita, který je s problematikou také spojený, vzhledem k tomu, že se stručně jedná o pohyb mezi jednotlivými vrstvami uspořádání společnosti.

Praktická část práce obsahuje její hlavní cíl, a tím je zjištění uspořádání společnosti ve vybrané kolektivitě. Vybranou kolektivitou je v tomto případě obyvatelstvo městské části Praha-Petrovice, kde žiji od mého narození. Práci jsem pojal jako příležitost zjistit něco více o místě, kde žiji a zároveň se blíže seznámit s kolektivitou prostřednictvím terénního šetření.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit sociální stratifikaci zdejší populace. Cíl jsem si rozdělil do pěti dílčích cílů, ke kterým se vztahovaly otázky dotazníkového šetření. Otázek bylo celkem devět, přičemž u osmi z nich jsem využil objektivního přístupu měření stratifikace a zvolil škály pro jednotlivé vrstvy. Těchto osm otázek se vztahovalo přímo ke čtyřem stratifikačním kritériím. Poslední, devátá otázka byla měřena subjektivním přístupem, kde respondenti sami volili, která z vrstev je pro mě nejvíce charakteristická. Pro účel mé práce jsem se rozhodl pracovat pouze s obyvateli ekonomicky aktivními a výběrový vzorek činil 100 respondentů.

V práci jsem využil i předběžných výsledků ze *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, které jsem porovnal s výsledky získanými o 10 let dříve. Do výsledků, které poskytují základní demografické informace o vybrané kolektivitě, jsou zahrnuti všichni obyvatelé městské části, nejen ekonomicky aktivní.

Náplní dílčího cíle č. 1 bylo zjistit nejvyšší ukončené vzdělání respondentů. Nejvíce respondentů, 45%, dosáhlo úplného středního vzdělání s maturitou nebo vyššího odborného včetně nástavbového. Vysokoškolsky vzdělaných odpovědělo 29% a zbylých 26% respondentů je vyučeno, mající pouze základní vzdělání (včetně neukončeného) nebo jsou úplně bez vzdělání. Nejpočetnější je tak z hlediska tohoto kritéria střední vrstva, do níž se zařadila bezmála polovina respondentů. Výsledek koresponduje i s výslednými údaji ohledně vzdělání získanými při *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, do nichž sice jsou započítáni všichni obyvatelé starší 15 let, tzn. nejen ekonomicky aktivní, nicméně i zde je nejpočetněji zastoupena skupina obyvatel se středním vzděláním s maturitou nebo vyšším odborným včetně nástavbového.

Druhým dílčím cílem bylo zjistit prestiž vykonávaného povolání. Rozdělení jednotlivých povolání do vrstev jsem zvolil na základě výsledků šetření, které v červnu roku 2011 zrealizovalo Centrum pro výzkum veřejného mínění. Jeho cílem bylo zjistit míru prestiže pro vybraná povolání na základě osobního hodnocení respondentů. Seznam čítal celkem 28 povolání, která jsem použil i pro můj dotazník a rozdělil je do tří rovnoměrných kategorií podle výsledku jejich ohodnocení. V nejvyšší kategorii se nacházela povolání

s nejvyšším hodnocením, v nejnižší kategorii naopak povolání s nejnižším hodnocením. Pokud respondent nenašel své povolání v nabízených možnostech, poskytnul mi informaci, jaké povolání vykonává. Jiná povolání jsem následně zahrnul pod jednu ze tří kategorií na základě mého subjektivního zvážení nebo na základě podobnosti s povoláním, které se v nějaké z kategorií již nacházelo. Z výsledků mého šetření vyplývá, že nadpoloviční většina dotázaných, celkem 53%, vykonává v současnosti povolání spadající v mém rozčlenění do střední vrstvy. Do vyšší vrstvy spadá 21% dotázaných a do nižší vrstvy 26%. Nejvíce obyvatel tak vykonává povolání, jako jsou například: účetní, manažer, majitel malého obchodu nebo opravář.

Třetí dílčí cíl se týkal kritéria příjmu, kde mě zajímala jeho měsíční výše a zdroje. Nejvíce lidí pobírá měsíční plat v rozmezí 16 001 Kč – 32 000 Kč, a to 59% z nich. Více než 32 000 Kč za měsíc si vydělá 18% respondentů a naopak méně než 16 000 Kč 23% respondentů, což není zanedbatelné číslo. Celkem 75% respondentů uvedlo, že zdrojem jejich měsíčních příjmů je plat ze zaměstnání, což se přibližně shoduje i s výsledky *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, kde naprostá většina ekonomicky aktivních obyvatel uvedla, že pracují v pozici zaměstnance. Skupina 19% respondentů podniká a 6% respondentů přiznalo sociální příjmy. Do skupiny těch, kteří pobírají sociální příjmy, patří, předpokládám, spíše nezaměstnaní obyvatelé. Ve výsledných modelech tyto proporce znamenají, že jak z hlediska výše příjmu, tak i z hlediska zdroje příjmů je nejvíce zastoupena střední vrstva. Můžeme tak říci, že většina zdejších lidí pracuje v pozici zaměstnance a pobírá plat pokrývající minimálně dvojnásobek minimální mzdy.

V pořadí čtvrtý dílčí cíl se zabýval zjišťováním způsobu a komfortu bydlení. U způsobu bydlení mě zajímal zejména právní důvod užívání bytu a u komfortu jsem zjišťoval způsob připojení domácností k internetu a zároveň spokojenost s velikostí a s vybavením bytu. Rodinný dům vlastní z mého vzorku 30% odpovídajících, zbylých 70% žije v bytových domech, přičemž byt v osobním vlastnictví užívá 46% z nich a 24% respondentů žije v bytě družstevním nebo nájemním. Výsledky z bytových domů se shodují s výsledky ze *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, kde v bytě v osobním vlastnictví žily téměř $\frac{2}{3}$ obyvatel bydlících v bytových domech. Oproti roku 2001 došlo k velké změně v právním důvodu užívání bytů, kde spousta družstevních bytů přešla do osobního vlastnictví. Byt v osobním vlastnictví byl zařazen do střední vrstvy a tudíž i zde byla střední vrstva zastoupena nejpočetněji. Internetové připojení využívá 96% dotázaných a pouhá 4% respondentů připojení k internetu nemá. Nejvíce dotázaných, 62%, pak využívá internetové připojení přes kabelové sítě, což znamená, že vyšší vrstva je z tohoto hlediska nejpočetnější. Dalších respondentů 34% využívá buď připojení přes telefonní linku anebo bezdrátové připojení. Určitě spokojeno s velikostí a s vybavením bytu je 29% dotázaných, spíše spokojeno s menšími výhradami je 62%. Zbývajících 9% respondentů je s některým z aspektů nebo oběma naráz méně či více nespokojeno. Z výsledků pro kritérium bydlení plyne, že lidé ve zdejší městské části žijí jak v rodinných domech, tak i v bytových, kde jich majorita žije v bytech v osobním vlastnictví. Lidé se připojují k internetu především prostřednictvím kabelových sítí a celkově jsou s velikostí a s vybavením jejich bydlení spokojeni.

Pátý dílčí cíl se týkal subjektivního sebeřazení se respondentů do některé z vrstev stratifikačního modelu. Díky faktu, že tomuto dílčímu cíli se věnovala poslední otázka v dotazníku, respondenti měli představu, jaká kritéria vzít v potaz při rozhodování, která vrstva je pro ně nejvíce charakteristická. Téměř $\frac{3}{4}$ dotazovaných se zařadily do střední vrstvy, do nižší vrstvy se zařadilo 21% respondentů a do vyšší vrstvy pouhých 8%.

Jednotlivé dílčí cíle byly naplněny a tím pádem i cíl hlavní, kterým bylo zjistit uspořádání společnosti v městské části Praha-Petrovice. Na základě součtu všech jednotlivých kritérií se pod střední vrstvu řadí přibližně 53% dotázaných, pod vyšší vrstvu téměř 30% a pod nižší vrstvu zhruba 17% respondentů. Výsledný stratifikační model tak obsahuje nejširší střední vrstvu a zdejší populace se jeví být stabilní.

Měření sociální stratifikace není jednoduchá záležitost a výsledná data, která vzešla z mého měření, mohou být nadhodnocena z důvodu vymezování škál u některých kritérií. Nicméně jsem toho názoru, že výsledky této práce mohou být použity alespoň jako základní podklad k dalšímu zkoumání nebo rozhodovacím procesům vedoucích orgánů zvolené městské části v oblastech vzdělání, pracovních příležitostí, poskytování služeb nebo bydlení.

Literatura

Seznam odborné publikace:

- 1) Bauman, Z. (2000). *Globalizace: Důsledky pro člověka*. Praha, Czechia: Mladá Fronta
- 2) Beck, U. (2004). *Riziková společnost: Na cestě k jiné moderně*. Praha, Czechia: Sociologické nakladatelství
- 3) Havlík, R. (2002). *Úvod do sociologie* (4th ed.). Praha, Czechia: Karolinum
- 4) Jandourek, J. (2008). *Průvodce sociologií*. Praha, Czechia: Grada
- 5) Katrňák, T. (2005). *Třídní analýza a sociální mobilita*. Brno, Czechia: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK)
- 6) Keller, J. (1997). *Úvod do sociologie* (4th ed.). Praha, Czechia: Sociologické nakladatelství
- 7) Novotná, E. (2008). *Základy sociologie*. Praha, Czechia: Grada
- 8) Novotná, E. (2010). *Lokální ankety* (2nd ed.). Jindřichův Hradec, Czechia: Oeconomica
- 9) Petrusek, M. (2009). *Základy sociologie*. Praha, Czechia: Akademie veřejné správy
- 10) Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha, Czechia: Grada
- 11) Sekot, A. (2002) *Sociologie v kostce*. Brno, Czechia: Paido

Elektronický časopisecký článek:

- 12) Šanderová J. (1999). Opět o třídách a vrstvách v současné kapitalistické společnosti, *Sociologický časopis*, 35 (1), 17-31

Dostupné z: <<http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/71-sociologicky-casopis-1-1999/1277>>

Internetové zdroje:

- 13) Centrum pro výzkum veřejného mínění [online], *Prestiž povolání pro rok 2011*, [citováno 10. 5. 2012]

Dostupné z: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101176s_eu110725.pdf>

- 14) Český statistický úřad [online], *Průměrné mzdy pro 1. čtvrtletí roku 2012*, [citováno 18. 6. 2012]

Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cpmz060712.doc>>

- 15) Městská část Praha 15 [online], *Správní působnost městské části Praha-Petrovice* [citováno 2. 2. 2012]

Dostupné z: <<http://www.praha15.cz/urady-ve-spravnim-obvodu/spravni-pusobnost-mestske-casti.html>>

- 16) Městská část Praha-Petrovice [online], *Základní informace o městské části Praha-Petrovice* [citováno 2. 2. 2012]

Dostupné z: <<http://www.prahapetrovice.cz/mc-rozvoj-historie/zakladni-informace>>

- 17) Účtování [online], *Minimální mzda v ČR 2012* [citováno 16. 5. 2012]

Dostupné z: <<http://www.uctovani.net/clanek.php?t=Minimalni-mzda-zivotni-a-existencni-minimum-v-roce-2012&idc=59>>

- 18) Český statistický úřad [online], *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*, [citováno 22. 5. 2012]

Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=vse-o-uzemi&tu=0&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAHWPv07DMBDGry2hf4UKAxuP0E pMdAMXu8RqEldJGkQmDI1aUKAhcUsmJBYYWGFnYOxLIJ6AlQmxMzPCpUg wIE6ydSff7_s-z95BS2JYPpZT2Zyoo7Cpy2Rkykgrvjw-re4_FyDfgUo4loOOPFTjmENZjeIgGY3DQRptbkFWtfMS3nU8VQXlvsPsHrGJmZz BBcCfndyPYShPh01-qoJhEK-83T98XF638pDjoE1lOAnSGOq_e9bk5CCIr2Z3a9Xb15s8QBqhWoe_EwW5HqXaI FlvbaQpxnJ0sTuPhS-WgqluqCVcEilY7Aq6zR3sKpS4wiMOoURBAcmMc4knusLgyAmc3b2eL9o28TPjEt IW0Q1Gswl_r3nM9tk81MInloIaAh3b_GbQ1yXtvtFF_RKnzHJ7HooouOQZtNzyHNf>

0-

M3n6BbqMB3OXAQAA&vseuzemi=H4sIAAAAAAAAAAIWRsU_bQBTGHwYHS
KFKU4mNBVomdK4FqEQMJYSgpHEBJbTq5l7iU-

LKvrvenY2VIVKXMrC2OwMj_wTqX9COnaruVceu3IWIRAZtSbb17n7vfd99vvoNt
hTw6D1OMUpUGKEalr1XmNuzP66_Lr37Ng3WAeQjhoMD3FFM1GFe9QSRPRY
FGX-

xC2YtnM7pd0E_9kDAaqeP2iGTSEZBG6UM9UjEiZDotWApofWAUAWjVQTIBD
wcykeYdlGVJvHkIVdgHzWa1ZZ2ufLvwftYYfy9ht7-

WStZkPNgIfajYxaIsE8oUVDwjIxjbul4oVQ7HszHPm2woKIreHx7bFw4dapllwhNz
MU-x0I7VvDE6_Qdo-

8YfSdlzkjfGevrjnzsyoLKFNYQXFiaEuJkHY1MauJE5KpDzCAvAeLsZ-

Mk1Hw9D86Q2wn4_zuxw2TG3ku_rq4_PvxbNuCqTrYKY4SohMujLnDJG4T8enqy
_KDzz_PLZOxzrqmg55xXXeL84HxZemy0Sy_lKbl8eFnUXOB4TaeudsT3NFetXKf
W9dcbmvz-UZpYmL-sNyqHp-U35Qrd3tWpXm_F-
teyy1xnt0AdTuS4J8CAAA.&void=>

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník k bakalářské práci

Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce na téma *Sociální stratifikace konkrétní kolektivity*. Chtěl bych Vás touto cestou požádat, zda byste mi věnovali pár minut a pomohli s jeho vyplněním. Veškeré Vámi poskytnuté údaje budou použity pouze pro účely mé bakalářské práce.

1) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- A. vysokoškolské
- B. vyšší odborné a nástavbové, úplné středoškolské (s maturitou)
- C. vyučen (bez maturity), základní, bez vzdělání

2) Jaké je Vaše pracovní povolání?

- A. lékař, vědec, zdravotní sestra, učitel na vysoké škole, učitel na základní škole, projektant, soudce, programátor, soukromý zemědělec
- B. účetní, policista, truhlář, manažer, starosta, majitel malého obchodu, profesionální sportovec, opravář elektrospotřebičů, soustružník
- C. voják z povolání, stavební dělník, bankovní úředník, novinář, prodavač, kněz, sekretářka, ministr, uklízečka, poslanec
- D. jiné

3) Jaký je Váš hrubý měsíční příjem?

- A. 32 001 Kč - více
- B. 16 001Kč - 32 000Kč
- C. 0 Kč – 16 000 Kč

4) Jaké jsou zdroje Vašich příjmů?

- A. podnikatelské aktivity
- B. plat ze zaměstnání
- C. sociální příjmy

5) Jaký je právní důvod užívání Vašeho bytu?

- A. vlastní dům
- B. byt v osobním vlastnictví
- C. družstevní byt, nájemní

6) Máte přístup k internetu, a pokud ano, jakou možnost připojení využíváte?

- A. kabelové síť
- B. telefonní linka (ADSL), bezdrátové připojení
- C. nemám přístup k internetu

7) Jste spokojeni s velikostí bytu/domu, kde žijete?

- 1. určitě ano
- 2. spíše ano
- 3. spíše ne
- 4. určitě ne

8) Jste spokojeni s vybavením bytu/domu, ve kterém žijete?

- 1. určitě ano
- 2. spíše ano
- 3. spíše ne
- 4. určitě ne

9) Do jaké vrstvy byste se Vy osobně zařadili?

- A. vyšší vrstva
- B. střední vrstva
- C. nižší vrstva

Příloha č. 2: Hromadný dotazník

Respondent	Otázka č.1 (vzdělání)	Otázka č.2 (povolání)	Otázka č.3 (příjem)	Otázka č.4 (příjem)	Otázka č.5 (bydlení)	Otázka č.6 (bydlení)	Otázka č.7 (bydlení)	Otázka č.8 (bydlení)	Σ otázek č.7 a 8	Otázka č.9 (zařazení)
1	A	B	A	A	A	B	1	1	2	B
2	B	A	C	C	A	B	1	2	3	B
3	C	C	C	B	A	A	1	1	2	B
4	C	D (B)	B	A	A	A	1	2	3	B
5	B	C	C	B	A	C	1	2	3	B
6	B	D (A)	B	B	A	B	1	1	2	B
7	A	A	A	A	A	A	1	1	2	B
8	C	C	C	B	A	B	1	2	3	B
9	B	B	B	A	A	A	1	1	2	B
10	B	C	B	B	A	A	1	1	2	B
11	B	C	B	B	A	B	1	1	2	A
12	C	C	B	B	A	A	2	2	4	B
13	A	A	B	B	A	A	1	2	3	C
14	A	A	C	B	A	A	1	2	3	B
15	A	B	B	A	A	A	1	1	2	B
16	A	B	A	B	A	A	1	1	2	B
17	A	B	A	A	A	A	1	1	2	A
18	B	D (B)	B	B	A	A	2	2	4	B
19	B	B	B	B	A	A	1	1	2	B
20	C	B	B	B	A	B	1	1	2	B
21	B	C	C	B	A	B	1	2	3	B
22	C	C	B	B	A	B	2	2	4	C
23	C	C	C	B	A	B	2	2	4	B

24	A	B	A	A	A	A	1	1	2	A
25	A	A	A	B	A	A	1	1	2	B
26	C	C	C	B	A	B	2	2	4	C
27	B	B	B	B	A	A	1	1	2	B
28	B	B	B	B	A	A	1	2	3	B
29	C	C	C	B	A	B	1	2	3	C
30	A	A	B	B	A	A	1	2	3	B
31	A	D (B)	A	B	B	B	2	1	3	B
32	B	B	B	B	B	A	2	1	3	B
33	A	B	B	B	B	B	2	1	3	B
34	B	D (B)	B	B	C	A	1	1	2	B
35	C	C	B	B	B	A	2	1	3	B
36	B	B	B	B	B	A	3	2	5	C
37	A	A	A	B	B	A	2	1	3	B
38	C	C	C	C	C	B	2	3	5	C
39	B	C	B	B	C	B	2	2	4	B
40	B	B	B	B	B	B	1	2	3	B
41	C	D (B)	B	A	C	A	2	2	4	C
42	A	B	B	A	B	A	1	1	2	B
43	B	D (A)	A	B	B	A	2	1	3	B
44	A	A	A	B	B	A	1	1	2	A
45	B	B	B	B	B	B	2	1	3	B
46	B	B	B	B	C	B	2	2	4	B
47	C	B	C	B	C	B	3	2	5	C
48	B	A	B	B	B	A	1	1	2	B
49	A	B	B	A	B	A	1	1	2	B
50	C	B	C	B	C	B	2	2	4	B

51	C	C	C	B	C	C	1	2	3	C
52	A	B	B	A	B	A	1	1	2	B
53	B	D (B)	B	B	B	A	2	2	4	B
54	B	B	B	B	C	A	2	2	4	B
55	B	C	B	B	B	A	2	2	4	B
56	B	C	A	B	B	A	2	1	3	B
57	B	A	C	C	C	B	3	2	5	C
58	A	B	B	A	B	A	2	1	3	B
59	C	C	B	B	C	B	2	2	4	C
60	B	B	B	B	B	B	2	2	4	B
61	A	D (B)	A	B	B	A	2	2	4	B
62	B	B	B	B	B	A	2	2	4	B
63	A	B	A	A	B	A	2	1	3	A
64	B	C	C	C	B	A	2	2	4	C
65	A	A	A	B	B	A	1	1	2	B
66	C	B	C	B	C	B	3	2	5	C
67	B	D (B)	B	B	B	A	1	1	2	B
68	A	A	A	B	B	A	1	1	2	A
69	C	C	C	B	C	C	2	2	4	C
70	B	A	B	B	B	B	2	2	4	B
71	B	B	B	B	C	B	2	2	4	B
72	B	B	B	B	C	A	2	2	4	C
73	B	B	B	B	B	A	2	1	3	B
74	A	B	A	A	B	A	2	1	3	B
75	C	D (B)	B	A	B	B	2	2	4	B
76	B	B	B	B	C	B	3	2	5	B
77	C	B	B	B	B	A	2	1	3	B

78	B	B	B	A	B	A	1	2	3	B
79	C	C	C	B	B	B	2	2	4	C
80	B	D (A)	C	C	C	A	2	2	4	C
81	A	A	B	B	B	A	2	2	4	B
82	C	C	B	B	C	A	2	2	4	C
83	B	A	C	B	B	A	1	1	2	B
84	B	D (A)	B	B	C	A	2	1	3	B
85	A	B	B	A	B	A	1	1	2	B
86	A	B	A	A	B	A	2	1	3	A
87	C	B	B	B	B	B	2	2	4	B
88	C	C	C	B	C	B	2	2	4	C
89	B	B	B	B	C	A	2	1	3	B
90	B	B	B	B	B	B	2	2	4	B
91	B	B	B	B	B	A	1	1	2	B
92	B	C	C	C	C	B	2	3	5	C
93	A	A	A	A	B	A	1	1	2	A
94	C	B	B	B	B	A	2	2	4	B
95	A	A	B	B	B	A	2	1	3	B
96	B	C	B	B	C	A	3	2	5	B
97	B	D (B)	B	B	B	A	1	1	2	B
98	C	C	C	B	B	C	2	3	5	C
99	A	B	B	B	C	B	2	1	3	B
100	B	B	B	B	B	A	2	1	3	B